SLUŽBA BOŽJA

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

GODINA III MAKARSKA 1963. BROJ 6

POZIV SV. OCA NA JEDINSTVO

U bazilijanskoj opatiji Grottaferrata držao je Sv. Otac Pavao VI na 11. nedjelju po Duhovima, 18. kolovoza, govor prisutnim monasima i vjernicima. U tom govoru upravio je svoj pozdrav istočnim Crkvama koje, makar da nisu u savršenom jedinstvu s katoličkom Crkvom, veže ih s njom zajedničko krštenje, ista temeljna vjera, valjana hijerarhija i sakramenti, te zajednički proizlazak iz istog korjena Isusa Krista. Papa preporuča stvar jedinstva njihovim molitvama i na koncu im upravlja ovaj značajni poziv.

O da nam je moguće učiniti da naš glas odjekne poput zvuka trublje anđeoske, pa da sve možemo glasno pozvati: Dođite! Dođite da uklonimo sve zapreke koje nas dijele! Istumačimo točke nauke koje još nisu zajedničke i o kojima se raspravlja! Nastojmo da uskladimo i izjednačimo svoje vjerovanje! Artikulirajmo i povežimo svoje hijerarhije! Mi ne želimo ni apsorbirati ni umanjiti taj bujni cvat istočnih Crkava, nego želimo da on bude ucijepljen na jedno stablo jedine Kristove Crkve. Sve pozivamo na ustrajnu molitvu. Ako naše molitve i ne budu imale neposredni uspjeh, molimo se postojano da bar slijedeće razdoblje koje će doći iza nas ugleda uspostavljanje jedinstva. Neka nam Krist udijeli veliku milost bratstva i katoličkog jedinstva! Neka u ovom značajnom povijesnom času učini veliko čudo da napokon bude jedno stado i jedan pastir.

Što još manjka za postignuće ovog zajedničkog cilja? Katolicima možda dovoljno i puno poznavanje velike predaje i vjerske baštine istočnjaka. Istočnjacima možda poznavanje naših osjećaja, zakonitosti naše predaje i istinâ koje svi Kristovi vjernici moraju ispovijedati.

U Evanđelju čitamo da je Krist ozdravio gluhonijemog čovjeka rekavši mu riječ »Efeta! Otvori se!« Sveti oci vide u tom sliku cijelog čovječanstva kome treba povratiti pravilan sluh i govor. Svi smo mi ponešto gluhi i nijemi. Neka Gospodin otvori naš sluh i pomogne nam da pravilno govorimo! Neka nas on učini sposobnima da čujemo glas njegova Duha! Neka nam pomogne da uvijek potpuno prihvatimo njegov glas što odjekuje u Evanđelju koje mora uvijek biti naš zakon i naša snaga jer je riječ Božja. Dao nam on veliku snagu i veliku milost da dobro čujemo njegovu riječ da je možemo ponavljati i razglašavati kličući jednoglasno »Svet, Svet, Svet«! Čast i slava vječnome Ocu, božanskome Sinu i Svetome Duhu. Onaj dan u koji se to zbude osjećat ćemo da već na zemlji živimo rajskim životom. Taj će dan biti u povijesti čovječanstva, napose u povijesti Crkve, početak bujnog proljeća novoga i blagoslovljenog života.

CITARA OKTOKORDA

U zagrebačkoj se katedrali, otakako je sv. Ladislav oko 1094. osnovao zagrebačku biskupiju, sv. misa služila i pjevala latinskim jezikom. Pjevači su *(choratores)* Proprij i Ordinarij mise pjevali po starom zagrebačkom obredu, prema zagrebačkim obrednim knjigama, od kojih je i danas još dosta sačuvano, osobito u zagrebačkoj metropolitanskoj biblioteci.[1]) Osim klera razumio je i govorio je latinski jedan dio vjernika. Latinskim su se jezikom sastavljale povelje ne samo crkvenog, nego i svjetovnog značaja. Ipak se većina građana, ne samo na selu, nego i u samom Zagrebu, nije mogla služiti latinskim jezikom jer ga nije razumjela. Do danas još nije ispitano kako je bilo na selu, pa ni u ostalim zagrebačkim crkvama, osim katedrale. Za katedralu znademo da se u njoj kadšto, kod velikih svečanosti, misa pjevala hrvatskim jezikom. Kad je biskup Juraj Drašković 1570. održao dijecezansku sinodu, odredio je da se prvog dana druga misa na glavnom oltaru pjeva hrvatski: »Croatica lingua ad summum altare de sanctissima Trinitate

---

[1]) Isp. Dr. D. Kniewald, Zagrebački liturgijski kodeksi 11-15 stoljeća, Croatia Sacra XIX, Zagreb 1940. — Dr. D. Kniewald, Obred i obredne knjige zagrebačke stolne crkve 1094—1788, Zagreb 1940. — Dr. D. Kniewald, Iluminacija i notacija zagrebačkih liturgijskih rukopisa, Rad JAZU, Zagreb 1944.

U Evanđelju čitamo da je Krist ozdravio gluhonijemog čovjeka rekavši mu riječ »Efeta! Otvori se!« Sveti oci vide u tom sliku cijelog čovječanstva kome treba povratiti pravilan sluh i govor. Svi smo mi ponešto gluhi i nijemi. Neka Gospodin otvori naš sluh i pomogne nam da pravilno govorimo! Neka nas on učini sposobnima da čujemo glas njegova Duha! Neka nam pomogne da uvijek potpuno prihvatimo njegov glas što odjekuje u Evanđelju koje mora uvijek biti naš zakon i naša snaga jer je riječ Božja. Dao nam on veliku snagu i veliku milost da dobro čujemo njegovu riječ da je možemo ponavljati i razglašavati kličući jednoglasno »Svet, Svet, Svet«! Čast i slava vječnome Ocu, božanskome Sinu i Svetome Duhu. Onaj dan u koji se to zbude osjećat ćemo da već na zemlji živimo rajskim životom. Taj će dan biti u povijesti čovječanstva, napose u povijesti Crkve, početak bujnog proljeća novoga i blagoslovljenog života.

CITARA OKTOKORDA

U zagrebačkoj se katedrali, otakako je sv. Ladislav oko 1094. osnovao zagrebačku biskupiju, sv. misa služila i pjevala latinskim jezikom. Pjevači su (*choratores*) Proprij i Ordinarij mise pjevali po starom zagrebačkom obredu, prema zagrebačkim obrednim knjigama, od kojih je i danas još dosta sačuvano, osobito u zagrebačkoj metropolitanskoj biblioteci.[1]) Osim klera razumio je i govorio je latinski jedan dio vjernika. Latinskim su se jezikom sastavljale povelje ne samo crkvenog, nego i svjetovnog značaja. Ipak se većina građana, ne samo na selu, nego i u samom Zagrebu, nije mogla služiti latinskim jezikom jer ga nije razumjela. Do danas još nije ispitano kako je bilo na selu, pa ni u ostalim zagrebačkim crkvama, osim katedrale. Za katedralu znademo da se u njoj kadšto, kod velikih svečanosti, misa pjevala hrvatskim jezikom. Kad je biskup Juraj Drašković 1570. održao dijecezansku sinodu, odredio je da se prvog dana druga misa na glavnom oltaru pjeva hrvatski: »Croatica lingua ad summum altare de sanctissima Trinitate

---

[1]) Isp. Dr. D. Kniewald, Zagrebački liturgijski kodeksi 11-15 stoljeća, Croatia Sacra XIX, Zagreb 1940. — Dr. D. Kniewald, Obred i obredne knjige zagrebačke stolne crkve 1094—1788, Zagreb 1940. — Dr. D. Kniewald, Iluminacija i notacija zagrebačkih liturgijskih rukopisa, Rad JAZU, Zagreb 1944.

Missa decantabitur«. I drugog se dana svečana misa u čast patrona stolne crkve sv. Stjepana pjevala na hrvatskom jeziku.[2]) Kler je celebrirao po starom zagrebačkom obredu latinski, ali pjevači *(choratores)* nisu svoj dio Ordinarija i Proprija pjevali latinski, nego hrvatski (kajkavski), kako to nalazimo zabilježeno u kasnijoj pjesmarici zagrebačke stolne crkve.

Godine 1701. izašlo je u Beču, troškom zagrebačkog kanonika Ivana Znike, prvo izdanje ove pjesmarice pod naslovom *Cithara Octochorda seu cantus sacri latino-sclavonici.* Drugo je izdanje štampano u Beču 1723. pod naslovom *Cithara octochorda seu Cantus Sacri Latino-Croatici.* Taj je naslov zadržalo i treće izdanje, izašlo u Zagrebu 1757. Maestro Albe Vidaković drži da je prva dva izdanja uredio zagrebački kanonik Toma Kovačević, a treće da se može pripisati Mihajlu Šilobodu.[3]) Citara se zove oktokorda (osmerostruna) jer ima 8 dijelova: došašće, Božić, korizmu, Uskrs, Duhove, obične nedjelje, blagdane Bl. Dj. Marije i drugih svetaca, mise za pokojne i na kraju još dodatak. Obično donosi Citara najprije Ordinarij mise po starom zagrebačkom obredu na latinskom, onda i na hrvatskom jeziku. Zatim slijede latinske i hrvatske popijevke o svetim vremenima i o svecima. Latinska se misa sastoji od Introita, *Kyrie eleison* (s tropima), *Gloria in excelsis* (s umecima o Bl. Dj. Mariji), sekvencije (*prosa,* u trećem izdanju *graduale*), *Credo, Sanctus* i *Benedictus* s tropima, *Agnus Dei* s tropima, kako je to odgovaralo misalu *secundum chorum almae ecclesiae Zagrabiensis.* Pod naslovom *Cantus Croatici ad sacrum spectantes* (u trećem izdanju: *Croatico idiomate ad Sacrum spectantia)* slijede hrvatski (kajkavski) prepjevi *Kyrie*

---

[2]) Dr. D. Kniewald, Obred i obredne knjige zagrebačke stolne crkve, Zagreb 1940, 36/37.

[3]) Isp. Opću Enciklopediju i Enciklopediju Jugoslavije u izdanju Leksikografskog zavoda u Zagrebu, pod »Citara oktokorda«, gdje Maestro Albe Vidaković ističe da je to rezultat njegova istraživanja. Na liturgijsko-pastoralnom tečaju u veljači 1962 naglasio je maestro Vidaković: »Do sada se nije znalo tko je sastavio i uredio Citaru, a ja ću vam sada otkriti, da mi je prije kraćeg vremena uspjelo ući u trag njezinu autoru. To je bio u ono vrijeme poznati crkveni pisac i povjesnik, zagrebački kanonik-kantor Toma Kovačević. On je od 1698. do 1701. boravio u Beču kao rektor Hrvatskog kolegija i tamo je priredivši je za tisak izdao kod L. Voigta. Isti je kanonik Kovačević izdao u Beču 1701. i svoj priručnik o koralu »Brevis cantus gregoriani notitia«. Glavno su vrelo za ove konstatacije bili rukopisni podaci kanonika Ivančana o zagrebačkim kanonicima.

eleison s tropima, *Gloria in excelsis Deo, Credo, Sanctus, Benedictus* i *Agnus Dei* s tropima, te prepjevi latinskih himana i sekvencija. U dodatku se nalazi opet *Gloria* i *Credo,* zatim obični i tropizirani *Ite Missa est (Ite benedicti et electi . . . hostia missa est), Regina coeli, Vidi aquam* i *Benedicamus Domino.*

Premda se kod nas o Citari mnogo pripovijeda, ona je do danas u svojoj cjelini, i gledom na tekst i gledom na napjeve, ostala neproučena.[4]) Ušlo je u običaj da se govori o tradicionalnim liturgijskim tekstovima i popijevkama domaćih duhovnih pjesnika, te o tradicionalnim koralnim napjevima i o domaćoj svjetovnoj popijevci kao izvoru za napjeve u Citari. U svom ekskluzivnom obliku ovo je romantično-lokalno vrednovanje Citare nekritično i netačno. Na izrazito njemački utjecaj, preko Slovenije, ukazuje popijevka »Jager na lovu šraja« (Citara III/71). Latinsko-hrvatska popijevka »*In dulci jubilo* mi pojmo veselo — našega serca veselja *est in praesepio*« vjerojatno ne nadovezuje neposredno na latinsko-njemački tekst, nego na madžarski, kako je zabilježen 1677. u *Cantus catholici* i 1676. u *Cantionale Catholicum.* Ne mali broj latinskih i hrvatskih popijevaka u Citari nalazimo u znatno prije izašlim čehoslovačkim i madžarskim kantualima. Među njima ima i takovih koje bismo, možda, rado prikazali kao naše domaće narodne popijevke. Tako na pr. božićnu popijevku »Spavaj sinko, majka pjeva« (»Slava Bogu« 126). Međutim, to je ustvari prepjev latinskog himna »Dormi fili, dormi, Mater cantat Unigenito«. Latinsko-madžarski *Cantus Catholici* iz g. 1675. donose na str. 38/39 latinski, a str. 43/44 madžarski tekst. Latinski tekst počinje ovako: »Dormi fili, dormi, Mater cantat Unigenito. Dormi Puer, dormi, Pater nato clamat parvulo.

[4]) O Citari je do sada objelodanjena samo jedna opsežnija studija. Napisao ju je Čeh Karel Konrád. Objelodanjena je u Vestniku České Společnosti Nauk u Pragu 1890 str. 101-178 pod naslovom »Hymnologie starocharvátská. Konrád pozna samo treće izdanje Citare (1757) i nije imao pri ruci potrebitu poredbenu građu. Govoreći o Citari naši se muzikolozi (dr. B. Širola, Hrvatska umjetnička glazba, Zagreb 1942, 36—38; J. Andreis, Povijest glazbe, Zagreb 1942, 627) obično pozivaju na Karela Konráda, ili jednostavno preuzimaju ono što je on rekao. U svojoj studiji o himnodiji zagrebačke stolne crkve u Kulturno-povjesnom zborniku zagrebačke nadbiskupije I, Zagreb 1944, 339—408, objelodanio je dr. D. Kniewald str. 371—391 čitav repertoar Citare u odnosu prama dotadašnjim kajkavskim, madžarskim i čehoslovačkim pjesmaricama.

Millies tibi laudes canamus, mille, mille, millies«. Madžarski tekst glasi: »Alugy fiam, igy énekel Annya o szülötténék, alugy fiam, alugy, Attya kialtya kisdedének, Ezerszet néked éneket mondgyunk, töményteni ezerszet«.[5])

Omiljenu božićnu, odnosno novogodišnju popijevku »Narodil nam se kralj nebeski« pronašao je Karel Konrád u čehoslovačkoj crkveno pjesmarici tiskanoj u Trnavi 1700. Istini za volju moram priznati da nisam mogao provjeriti ove Konrádove tvrdnje, ili tačnije, da u toj pjesmarici nisam mogao pronaći tekst ove popijevke. Našao sam je u madžarskima *Cantus Catholici* 1675. str. 59. Naš je tekst u t. zv. Pavlinskoj pjesmarici iz g. 1644. fol. 103v svakako stariji. Ali to još ne znači da je ta popijevka autohtona, izvorna tvorevina hrvatskog naroda, kako se to često ističe. Nisu to ni božićne popijevke »Spavaj sinko« i »O pastiri vjerni čuvari«, da samo njih spomenem, kao ni tolike druge u Citari. To vrijedi i za tekst i za napjev. Uz hrvatski prepjev nalazi se u Citari često pripomena: *Na jednaku notu.* Tačno kao i u *Cantus Catholici* 1675. *(Nota eadem)* i u čehoslovačkoj crkvenoj pjesmarici *(Nota eadem)*. To znači da se prepjev ima pjevati prema napjevu latinskog izvornika.

Kad je velečasni Jeronim Korner želio kod mene doktorirati, imao je u svojoj disertaciji obraditi hrvatske popijevke u svim izdanjima Citare. Napisao je vrlo dobar uvod i estetsku analizu svake pojedine popijevke. Trebalo je još da — koliko je to u našim prilikama moguće — istraži da li je svaka pojedina popijevka prepjev ili se može pretpostaviti da je izvorna. Tu nije pošao mnogo dalje od onoga što je iznio dr. D. Kniewald u svojoj studiji »Himnodija zagrebačke stolne crkve« u Zborniku nadbiskupije zagrebačke I 371—391. To je bio suhoparan, znanstveni, kabinetski rad koji nije odgovarao Kornerovu pjesničkom temperamentu. Tako je ova njegova vrijedna disertacija ostala nedovršena, a on je, ozlovoljen, čitav svoj rukopis ostavio kod mene i nije se dalje javljao. Na te stvari treba gledati realistički i ne apriorno. U interesu nauke i »folklora«, a ne možda zato da bismo dobre i omiljene prepjeve i napjeve htjeli izbaciti iz naših pjesmarica, ako se ustanovi da

---

[5]) Potankim bi se poredbenim studijem moglo ustanoviti da li je redaktor Citare latinski tekst preuzeo iz neke njemačke, madžarske ili čehoslovačke pjesmarice i da li je na kajkavski prijevod utjecao neki strani prepjev. Jezik i ugođaj ove uspavanke sasvim su barokni.

nisu izvorno-hrvatski. I nije to, možda, neki »nenarodni posao«, kako bi netko mogao prigovoriti. Jer »narodni posao« nije u tomu da sve što imamo pripisujemo samima sebi, zatvarajući oči pred činjenicom da kroz podrugu tisuću godina što se nalazimo na jugoistoku Evrope, nismo bili izolirani od ostaloga svijeta. Bili smo u neposrednom i neprestanom saobraćaju s našim susjedima. To je uvjetovalo trajnu izmjenu ne samo materijalnih dobara, nego i kulturnih vrijednosti na svjetovnom i na crkvenom području. I Citaru treba, dakle, u cijelom njezinom sadržaju, to će reći i gledom na hrvatske i gledom na latinske popijevke i njihove napjeve, proučiti naučno, objektivno i stvarno proučiti. Bez apriornih i nedokazanih pretpostavki. Citara i njezin repertoar ne će ništa izgubiti kad bude utvrđeno što je u njoj prepjev, a što je izvorno-hrvatski tekst, koji su napjevi u njoj »narodni«, odnosno izvorni, a koji nadovezuju na napjev, preuzet od drugoga.

Dr. Milovan Gavazzi s pravom smatra da su hrvatske pjesme u Citari, općenito uzevši, prepjevi, poglavito iz latinskoga. Ti su prepjevi kojiput slabiji od izvornika, ali ima i takovih koji svojom ljepotom nadmašuju predložak, premda su s formalne strane manje dotjerani. O popijevci »O pastiri, dobri čuvari« veli na pr. Jeronim Korner da je i u latinskom izvorniku *(O pastores, boni cantores)* [6]) i u hrvatskom prepjevu (C/I/156, C/II/176, CIII/122) težište u zvonkosti izraza i da je pretjerano nastojanje za glazbom riječi dalo nekoliko praznih i suvišnih stihova, pa nastavlja: »U prijevodu je manje jezične uglađenosti, ali zato više priproste pastirske poezije i jednostavnoga betlehemskog ugođaja. U prvoj kitici namjesto skladnih riječi »Resonate alleluja Regi parvulo, cum concordi melodia dulci Pupulo«, nalazimo plastiku primitvnih riječi: »Zakriknite aleluja tja do neba, gda spoznava vsa natura Boga svojega«. Zar tu ne osjećamo u hrvatskim stihovima svetu tišinu betlehemske noći koju će, sad na, prolomiti pjesme priprostih pastira, nevine pjesme, što će se dići do neba, što će spojiti nebo sa zemljom . . . Nema sumnje, s tehničke je strane original dotjeraniji, ali prepjev u svojoj priprostoj betlehemskoj lirici ma više čara i njegov oblik više odgovara sadržaju. Sadržaj je tu jače doživljen. Radi toga prepjev je uvjerljiviji i, možemo reći, vrijedniji od izvornika«.

---

[6]) Latinska popijevka »O pastores, boni conores, laudes dicite« zabilježena je u latinsko-madžarskom **Cantionale Catholicum** 1676 str. 51.

Ne znamo da li je izvorna ili je prepjev pjesma »Ovde je vezda Sin živoga Boga; ovde je vezda svetlost zemlje, neba; ovde je vezda vsa jakost nebeska; na tom oltaru«. Nalazi se u Citari (I/288, II/310, III/229) za obične nedjelje. Jeronim Korner ističe da je ovaj euharistijski hvalospjev »pun poleta koji sad raste, sad opet sada u talasanju mističnog zanosa za euharistijskim Bogom . . . Na koncu nas pjesnik potiče na kreposno življenje, razbijajući hladnom poukom pjesničku ekstazu popijevke. Ta pouka nije na mjestu, jer se u cijeloj pjesmi osjeća zanos za euharistijskim Bogom, pa bi bilo logično, ako se već radi o pouci, da nas pjesnik na koncu ponuka da se s Kristom združimo u pričesti. Međutim, autor nas potiče na hvaljenje Boga, da s njime, poslije smrti, budemo na »posljednjoj večeri«. Šteta, što dobar izraz na kraju popijevke »k zadnje večere« (t. j. gozbi u vječnosti) nije spojen s izrazom o euharistijskoj gozbi u vremenu«. Prigovorivši zatim nekim suvišnim stihovima završuje Korner: »Inače, kako su umjetnički elementi znatno pretežni u ovoj pjesmi s naročitim sakralnim skladom glazbe i plastike, možemo općenito ovaj hvalospjev smatrati veoma lijepom crkvenom popijevkom«. Mi sa svoje strane dodajemo da u dobrom štokavskom prepjevu, uvaživši spomenutu Kornerovu sugestiju, može vrlo lijepo poslužiti za pjevanje kod tihe mise, pa i kao umetak u pjevanoj misi iza podizanja. Svakako daleko bolje nego »Ko noć šutiš«, »O, da mogu«, »Odzivam se, Isuse« . . .

Stari je zagrebački obred poznavao mnogo više sekvencija nego ih danas imamo u Rimskom misalu. U samom misalu MR 133 iz 14. st. ima 89 sekvencija.[7]) Dodamo li tomu himne iz starih zagrebačkih brevijara i ostalih obrednih knjiga, te sekvencije koje su kasnije pridolazile sve do štampanog misala 1511, dobivamo veliku zbirku himana i sekvencija po starom zagrebačkom obredu. Budući da se sv. misa služila na vjernicima nerazumljivom latinskom jeziku, mogla je Citara vjernicima osim prepjeva misnog Ordinarija pružiti i prepjeve sekvencija i himana koji bi nadomjestili latinski Proprij mise što ga misnik čita kod oltara. Ne znamo, da li se u Zagrebačkoj biskupiji na selu i u manjim gradskim crkvama misa u

---

7) Popis himana i sekvencija iz t. zv. **missale antiquissimumm** MR 165 (11. st.), zagrebačkog brevijara MR 67 (13. st.) i zagrebačkog misala MR 133 (14 st.) donosi dr. D. Kniewald u studiji o himnodiji zagrebački stolne crkve, Zbornik I, Zagreb 1944, 342—347.

obične nedjelje i zapovijedane blagdane čitala ili pjevala. Vjerojatno je i u zagrebačkoj biskupiji, kao u tolikim drugim krajevima i narodima, radi nerazumljivog latinskog jezika, *missa in cantu* ustupila mjesto tihoj (čitanoj) misi. To je bila nužna posljedica krutog shvaćanja koje se već bilo potpuno ukorijenilo, da misu služi sâm misnik, a prisutni vjernici da imadu misu jednostavno »pobožno slušati«. Čuli su se i vani i kod nas glasovi koji su tražili da vjernici kod sv. mise treba da svoj glas sjedine s glasom čitave Crkve.[8]) Ukoliko se time htjelo reći da bi trebalo u liturgijske molitve uvesti živi narodni jezik, smatralo se u Rimu u 17, 18, pa još i u 19. stoljeću, da je takovo traženje neumjesno, krivo i pogibeljno, jer bi se time poremetio red koji je propisan za služenje svetih tajna i

---

[8]) L. A. Muratori (1672—1751) objelodanio je raspravu o pravilnoj kršćanskoj pobožnosti »Della regolata Divozione dei Cristiani«. Njemački je prijevod izišao 1751 u Aschaffenburgu pod naslovom: »Die wahre Andacht der Christen. Untersuchet und von dem weltberühmten L. A. M. unter dem Namen Lamindi Pritanii in welscher Sprache beschrieben, neuerlich aber in die teutsche übertragen«. Četvrtina je cijele rasprave namijenjena sv. misi. Muratori odgovara na pitanje »koji udio imadu vjerenici u sv. misi kad joj prisustvuju«. Govori o prijevodu misala i konkretno predlaže kako bi se mogla urediti **missa cum populo.** Na ovu se Muratorijevu raspravu poziva i na nju nadovezuje Anonyums koji je 1763 u Zagrebu izdao »Kratek navuk od szvete Messe kakoti i molitve pod nium. Iz Pobosz. i Vuchenoga Muratoria: Sv. takaj Ferencza Salesiussa piszmih i knig izvagien i za Duhovni napredek onem koy hote, Stampati vuchinien«. Knjiga je štampana po želji »nekoie Gospe szluzbenicze Boga, hvalu i diku niegovu selujuche«. Ta je pobožna gospođa poznavala i druge molitvenike koji su tada bili kod nas rašireni, pa veli u predgovoru: »Ja nekudim niti odmećem pobožne one molitve i načine koje imaju vnogi poslušati szvetu Mešu, nego samo i ovoga na pervo dajem, naj si sebere vsaki koiega hoće«. U svojoj (neobjelodanjenoj) doktorskoj disertaciji o kajkavskim molitvenicima daje dr. N. Sertić pod br. 20, str. 70/71, kratak prikaz ovog molitvenika. Govoreći o misnoj pobožnosti u kajkavskim molitvenicima navodi dr. Sertić na str. 246 kako je u tom molitveniku naglašeno da »ne (nije) sam Mešnik koi služi (Mešu), nego služe znji i vsi verni, koi alduju... Ja zaisto tak štimam, da visa ljudih nedostojnost, i nemarlivost, koju god pod Svetum Mešum nekoi imaju, od drugut neizhaja, nego kaiti kinča ovoga ne znaju: i nemisle, da i oni onda služe i alduju...«. Zatim donosi za vjerenike prilagođen Ordinarij Mise, »kaiti vriednoie da pokehdob i thi služiš i alduješ, ono moliš i alduješ, kai moli i Mešnik... Kaiti Svete Matere Crikve ovo volja je, koja zbog ljudi ki takai služe i alduju, nesamo z Diačkem, nego grškem, Židovskem i Slovenskem Jezikom, Svetu Mešu služiti dopušća, zbog ljudih okolu stojećih...«.

jer bi iz toga moglo proizaći mnogo zla.[9]) Da se izbjegne sukob, u mnogim su krajevima svijeta praktički dokinute pjevane mise, a vjernici su pod tihom misom obavljali svoju privatnu pobožnost ili su pjevali različite pobožne popijevke, kako su ih donosile dijecezanske pjesmarice.

Citara je, u ovoj situaciji, poput svojih latinsko-madžarskih i latinsko-čehoslovačkih uzora, dala vjernicima da nedjeljom i blagdanom pjevaju više ili manje slobodan prijevod misnog Ordinarija po zagrebačkom obredu, i k tomu jednu ili dvije hrvatske popijevke, povezane s liturgijskim vremenom ili blagdanom. Te su popijevke imale nadomjestiti misni Proprij. To bi bilo dosta logično i prihvatljivo rješenje, da su one stvarno bile dio misnog Proprija po starom zagrebačkom obredu. Tada bi se ove popijevke, za tadašnje doba i prema tadašnjim prilikama, u zagrebačkoj biskupiji, mogle smatrati liturgijskima. Vjernici bi na svoj način, stvarno, ako i ne potpuno, sa svećenikom sudjelovali kod služenja svete mise. Pjevali bi hrvatski prepjev jednog dijela liturgijskog teksta što ga je kod oltara molio misnik po starom zagrebačkom obredu.

Ali tomu nije bilo tako. Usporedimo li repertoar Citare sa službenom liturgijom, kako se prema sačuvanim liturgijskim knjigama zagrebačkog obreda služila sveta misa, vidimo već na prvi pogled da ni hrvatske ni latinske popijevke u Citari,

---

[9]) Konstitucijom »Unigenitus« Klementa XI. od 8. IX 1713 globalno je osuđena propozicija Pashazija Quesnela: »Eripere simplici populo hoc solatium iungendi vocem suam voci totius Ecclesiae, est usus contrarius praxi apostolicae et intentioni Dei«. Budući da je sinod u Pistoji ponovio Quesnelovu tezu, proglasio je Pijo VI Konstitucijom »Auctorem fidei« 28. VIII. 1794 pod br. 66: »Propositio asserens, fore contra apostolicam praxim et Dei consilia, nisi populo faciliores viae pararentur vocem suam iungendi cum voce Ecclesiae; intellecta de usu vulgaris linguae in liturgicas preces inducendae: — falsa, temeraria, ordinis pro mysteriorum celebratione praescripti perturbativa, plurium malorum facile productrix« (Denzinger, Enchiridion Symbolorum No. 1435, 1566). Aleksandar VII. zabranio je pod prijetnjom izopćenja 12. I. 1661. francuski prijevod misala, određen za vjernike. Pijo IX. ponovio je 6. I. 1851. i 6. VI. 1857 zabranu prijevoda misnog Ordinarija i kanona. Nakon konstitucije Leona XIII. od 25. I. 1897. kojom su ove zabrane dokinute može se, uz prethodno odobrenje mjesnog Ordinarija, vjernicima dati u ruke prijevod Misala, uključujući i misni Ordinarij i kanon. Sve je to bilo historijski uvjetovano i ne smije nas zbunjivati. U Salzburgu je na kongresu povodom 1100-godišnjice sv. Ćirila i Metodija profesor Cronia iz Padove održao predavanje o paradoksima u izjavama rimskih papâ o sv. braći. Nije li sličan paradoks i slučaj Ivana d' Arc?

koje bi imale nadomjestiti misni proprij, nisu preuzete iz velike riznice sekvencija i himana u zagrebačkom misalu i brevijaru. Imade izuzetaka. Ali oni su veoma rijetki (najviše 3:100). A i to nisu stvarni izuzeci, jer se i oni nalaze u predlošcima, prema kojima je sastavljena Citara. Popijevke u Citari, u pravilu, uzalud tražimo u liturgijskim knjigama *secundum chorum almi Episcopatus Zagrabiensis.* To su od reda nove pjesme, kojih zagrebački obred nije poznavao. Preuzete su, i dijelom prepjevane, iz njemačkih, latinsko-madžarskih, latinsko-čehoslovačkih i slovenačkih pjesmarica. Gotovo stotinu godina prije no što je biskup Maksimlijan Vrhovac 1788. kleru zabranio da služi misu po starom zagrebačkom obredu, sama je zagrebačka stolna crkva, dobronamjerno, u duhu tadašnjeg doba,udarila temelje likvidaciji zagrebačkog obreda time, što je vjernicima dala u usta prepjeve stranih pjesmotvora koji nisu bili sastavni dio zagrebačke liturgije. Prepjevi su, dakako, djelo domaćih ljudi. Ali za predloške teksta i napjeva to se, u pravilu, ne može reći. Ovom tvrdnjom ne umanjujemo vrijednost Citare, jer ne smatramo vrijednim samo ono što smo mi sami stvorili. Samo skrećemo pažnju na okolnost da Citara zaslužuje da bude literarno-historijski, muzikološki, pa i »folklorno«, ozbiljno proučena. Bez toga možemo se nabacivati frazama koje neupućene zasljepljuju, ali ustvari ne znače ništa.

Još riječ-dvije o latinskim pjesmama u Citari koje nisu prepjevane na hrvatski. Ima ih lijep broj. Ne znam, da li je tko i na njih do sada obraćao pažnju. A one to zaslužuju, kao dokumenat svoga vremena. Ne znamo, jesu li izvorno-domaće, ili su i one, u pravilu, preuzete iz drugih zbirki. I tekst i napjevi odišu duhom punog baroka: potencirani izražaj sublimirane senzualnosti, bez pravog doživljaja i zato neuvjerljiv, pun i prepun riječi koje se opetuju. Evo dva primjera ovih cantilenae dominicales iz Citare:

Salve Deus, salve Deus, amor meus, amor meus, amor meus, amor meus, Deus meus, omnia. Salve Deus, amor meus, Deus meus, omnia. Sordet terra, in qua mera, sordet terra, in qua mera, in qua mera, vana, falsa, vana, falsa, omnia. Sperno mundum hunc immundum, hunc immundum, nihil peto nisi te. Sperno mundum hunc immundum, nihil peto nisi te. Nihil quaero, nihil spero, nihil quaero, nihil spero, nihil quaero nihil spero, nihil amo praeter te. Iam ad aram tibi charam, tibi charam, desponsabo animam. Iam ad aram tibi charam, desponsabo animam. Fida stabit, te amabit, fida stabit, te amabit, horam usque, te amabit, horam usque ultimam. Amen.

Ovicula vaga, quo monte vagaris, a tramite noxio revertere; non furfure famen, non foeno se dabis, ad pascua Daphnidis regredere. Si quod mundus gramen, si quam escam dat, nequit saciare, nec famem sedare, ovem necat. O Daphnis, o mei asyllum amoris, redire non licet, licet gemere...

Naumice nismo izabrali one kantilene koje su ekstremno-tipične za doba kada su nastale. Bilo nam je stalo samo do toga da pokažemo kako one »probuđuju čovjeka«, ali ga udaljuju od svete žrtve i od svećenika na oltaru. Iskazuju se čuvstva kojih ustvari nema. S mnogo riječi i rime, bez veze s onim što se moli kod oltara. Uz reminiscencije iz klasične mitologije i u stilu Berninijeve sv. Terezije u rimskoj crkvi *Santa Maria della Vittoria.*

Nedavno je u Kreuzlingenu u Švicarskoj izgorjela divna i znamenita barokna crkva. Katolici i protestanti čitavog kantona složno rade na tomu da se crkva ponovno sagradi. Nije još zaključeno u kojem će stilu biti sagrađena. Ali u jednom se svi slažu: ne će i ne može biti kopija stare izgorjele crkve, kako je god ona svima bila draga. Bio bi to falsifikat i strano tijelo u organizmu današnjeg vjerskog života. U subjektivističko-individualističkoj aliturgijskoj atmosferi 18. stoljeća bila je Citara odraz svoga doba. Zahvatom biskupa Vrhovca potisnut je njezin repertoar u pozadinu i zamijenjen prepjevima njemačkih popijevaka koje su tada preplavile srednju Evropu, pa i gornju Hrvatsku. Naši bi se Cecilijanci opet vratili Citari. Ne bi li to, gledom na tekstovni repertoar, o kojem je ovdje riječ, bio anahronistički arheologizam i neshvaćanje liturgijskog značaja crkvenog pjevanja u pjevanoj misi? Duh je liturgijske obnove prožeo cijelu Crkvu, kako to svjedoči II. Vatikanski Koncil. Nadajmo se, da se naši Cecilijanci ne će suprotstaviti ovom »prolazu Duha Svetoga«, kako je Pijo XII. nazvao liturgijsko-pastoralnu obnovu klera i vjernika.

Ili, sasvim konkretno: u tekstovnom pogledu ne može biti osnovica i polazna tačka liturgijske obnove crkvenog pjevanja u pjevanoj misi ni Citara, ni Isusovačka pjesmarica 18. st., ni pjesmarica propisana po biskupu Vrhovcu. Ni za Zagreb, a kamoli za druge biskupije. To može biti samo valjani prijevod ili prepjev liturgijskog teksta Rimskog misala. »Molitve za puk što se pivaju preko svete mise po župama Dalmacije, prevedene iz Rimskoga Misala«, štampane posljednji put u Zadru 1913, vape za novim izdanjem, prilagođenim današnjem književnom jeziku i pravopisu. U smislu liturgijske obnove, kako

ju je na liturgijsko-pastoralnom tečaju u Zagrebu 1962. ocrtao preuzvišeni Ordinarij banjalučki Mons. Alfred Pichler, treba ovo novo izdanje, u sporazumu sa Sv. Stolicom, uvesti kao priručnik za pjevanje u pjevanoj misi u svim hrvatskim biskupijama. Dalmacija će, za volju jedinstva, žrtvovati ikavsko narječje i starinski jezik, a mi ćemo, u gornjim krajevima, pregorjeti i Citaru i Vrhovca i novije popijevke, pa ćemo u pjevanoj misi pjevati, kao što je to odavna već u Dalmaciji, sâmu misu na hrvatskom jeziku. Različite praktičke teškoće dat će se s nešto dobre volje lako ukloniti. Tekst psalama koji dolazi u obzir ne treba tek tražiti. On postoji, nepoznat ili zaboravljen. I veliki bi se narodi njime ponosili da ga imadu. To je prepjev psalama prema izvornom hebrejskom tekstu, sastavljen u metru izvornika. Pohranjen je u književnoj ostavštini pokojnog sveučilišnog profesora dra Antuna Sovića. Možda će biti potrebita koja-ta jezična ili metrička korektura, ali taj će posao lako moći svladati naši biblicisti, liturgičari i slavisti. Tko u duhu liturgijske obnove mirno i objektivno, *sine ira et studio*, priđe ovom problemu i prouči Sovićev prepjev psalama i kantika, složit će se s mišljenjem da novo izdanje misala, poput već davno dovršenog hrvatskog prijevoda rimskog brevijara, zatim postkoncilijarni prijevod rimskog Obrednika, te novo izdanje priručnika za pjevanje misnog Ordinarija i Proprija, treba kao osnovicu preuzeti lako razumljiv ritmički prepjev profesora Sovića. Kod tihe mise mogu se i dalje pjevati pučke pobožne popijevke iz Citare, gdje su već udomaćene, a u pjevanoj misi dajmo da vjernici pjevaju na hrvatskom jeziku misni Ordinarij i Proprij, koji se uglavnom sastoji od psalamskih stihova. Zašto da vjernicima, kod pjevane mise, pružamo samo surogate, posute odstajalim saharinom, ako im možemo dati Božju riječ iz Rimskog misala?

Dr. DRAGUTIN KNIEWALD

U BOŽJOJ BORBENOJ OPREMI
(21. nedjelja po Duhovima)

Što se više sveta godina primiče svom svršetku, to je srce Crkve sve više zabrinuto za svoju djecu. Ona se plaši da im neprijatelj u posljednji čas, podvostručivši svoja nastojanja, ne rastrga vijenac s čela za kojim su čitavu godinu žarkom

ju je na liturgijsko-pastoralnom tečaju u Zagrebu 1962. ocrtao preuzvišeni Ordinarij banjalučki Mons. Alfred Pichler, treba ovo novo izdanje, u sporazumu sa Sv. Stolicom, uvesti kao priručnik za pjevanje u pjevanoj misi u svim hrvatskim biskupijama. Dalmacija će, za volju jedinstva, žrtvovati ikavsko narječje i starinski jezik, a mi ćemo, u gornjim krajevima, pregorjeti i Citaru i Vrhovca i novije popijevke, pa ćemo u pjevanoj misi pjevati, kao što je to odavna već u Dalmaciji, sâmu misu na hrvatskom jeziku. Različite praktičke teškoće dat će se s nešto dobre volje lako ukloniti. Tekst psalama koji dolazi u obzir ne treba tek tražiti. On postoji, nepoznat ili zaboravljen. I veliki bi se narodi njime ponosili da ga imadu. To je prepjev psalama prema izvornom hebrejskom tekstu, sastavljen u metru izvornika. Pohranjen je u književnoj ostavštini pokojnog sveučilišnog profesora dra Antuna Sovića. Možda će biti potrebita koja-ta jezična ili metrička korektura, ali taj će posao lako moći svladati naši biblicisti, liturgičari i slaviste. Tko u duhu liturgijske obnove mirno i objektivno, *sine ira et studio*, priđe ovom problemu i prouči Sovićev prepjev psalama i kantika, složit će se s mišljenjem da novo izdanje misala, poput već davno dovršenog hrvatskog prijevoda rimskog brevijara, zatim postkoncilijarni prijevod rimskog Obrednika, te novo izdanje priručnika za pjevanje misnog Ordinarija i Proprija, treba kao osnovicu preuzeti lako razumljiv ritmički prepjev profesora Sovića. Kod tihe mise mogu se i dalje pjevati pučke pobožne popijevke iz Citare, gdje su već udomaćene, a u pjevanoj misi dajmo da vjernici pjevaju na hrvatskom jeziku misni Ordinarij i Proprij, koji se uglavnom sastoji od psalamskih stihova. Zašto da vjernicima, kod pjevane mise, pružamo samo surogate, posute odstajalim saharinom, ako im možemo dati Božju riječ iz Rimskog misala?

Dr. DRAGUTIN KNIEWALD

U BOŽJOJ BORBENOJ OPREMI
(21. nedjelja po Duhovima)

Što se više sveta godina primiče svom svršetku, to je srce Crkve sve više zabrinuto za svoju djecu. Ona se plaši da im neprijatelj u posljednji čas, podvostručivši svoja nastojanja, ne rastrga vijenac s čela za kojim su čitavu godinu žarkom

predanošću u službi i vršenju volje Gospodnje, u blizini njegovih misterija radosno prebivali. Boji se da ne izgube svadbeno ruho za novi dolazak Zaručnika. »Ojačajte se u Gospodinu i njegovoj silnoj moći! Obucite se u potpunu borbenu opremu koju daje Bog!... Jer naša borba nije protiv ljudi nego protiv poglavarstvà, protiv vlasti, protiv poglavice ovoga mračnog svijeta, protiv zlih duhova koji su u zračnim visinama« (Posl.). Tako bodri i potiče Crkva vatrenim riječima velikog Apostola naroda svoje sinove i kćeri na teškom putu borbe. Ona im ne krije ozbiljnost pogibli kojom ih okružuje Bogu neprijateljski svijet. Ona zna i otvoreno kaže da je čak i zrak koji dišemo pokvaren od zla koje vlada svijetom. Ne, ne smije biti, kako to često biva, da lanac neprijateljskih sila u pojedinim vjernicima postaje, po riječima Poslanice, strašna, živa stvarnost, nego je potrebna gigantska borba cijele Crkve Božje protiv zla, kojemu je dana moć da se još dugo vremena bori protiv vojske Gospodnje.

Bez oklijevanja slijedi i prihvaća Božje oružje onaj tko sluša zabrinutu riječ opomene majke Crkve. Čitava čovjeka štiti i okružuje »OKLOP PRAVEDNOSTI«: svetost i pravda Božja s kojom smo se na krštenju zaogrnuli. Tko ih neokaljane čuva, taj se naoružao protiv neprijatelja. Glavu štiti »KACIGA SPASA«: božanska nepovredivost, sam Krist koji je Glava svoga mističnog tijela, Glava i spas svih koji su kršteni. U ruku uzmite »DUHOVNI MAČ«: riječ Božju iz Svetog Pisma s kojom je i Krist u pustinji za vrijeme kušnje otjerao đavla. Za zaklon uzmite »ŠTIT VJERE« na kojem se »gase sve vatrene strijele zlog duha«. Noge neka nađu zaštitu u »OBUĆI PRIPRAVNOSTI ZA VESELU VIJEST MIRA«, to jest: duša će biti očarana ljepotom života u Kristu i žurno otići na dobar put koji vodi u vječni život. Kao što jelen trči, tako će ona poletjeti kroz visine božanske spoznaje i ljubavi te više neće biti dostižna pritajenom progonitelju, zmiji. »Laganim čini on noge moje kao u jelena, vodi me na visinu na koju imam prispjeti« (Hab 3, 19).

Da bi ojačala našu odvažnost i zagrijala našu spremnost, stavlja nam Crkva u dvije slike pred oči pravednika koji se pobjedonosno bori u Božjoj borbenoj opremi. Nehotice osjećamo kao da smo se vratili u prve dane korizme koji su nas također poučavali u vještini duhovnog oružja. Kao tada tako su i danas uzorni Božji borci oni koji u liturgiji ustaju ispred nas, a izvana izgledaju kao slabi i neratoborni, prosjaci i bole-

snici. U Ulaznoj pjesmi koja nam stavlja na usta upornu i punu pouzdanja molitvu iz knjige Esterine, iskrsava pred nama jedan od najljupkijih tipova Crkve: Estera koja se moli. U čvrstom poždanju, pošto ju je Bog po postu i molitvi ojačao, odvažuje se da pođe kralju. Pred njegovim licem dobiva milost i spašava svoj narod od podmuklih i užasnih namjera Amana. Post je, kako reče Ambrozije,' uzdigao njezin čar i u svom kraljevskom nakitu izgledala je kraljevim očima nada sve mila. Tako je ona prava slika Crkve i svake duše u Crkvi koja se puna vjere i ljubavi po postu i molitvi u svojoj nadnaravnoj ljepoti uzdiže i zaodjenuta kraljeskim grimizom krvi Kristove pred očima vječnog Božjeg veličanstva nalazi milost, i po njezinoj se molitvi njezin progonjeni narod, zajednica svih krštenih u Kristu, spašava od paklenog Amana. Budući da je ukrasuje Kristova ljepota, usuđuje se ona prodrijeti u nebo nad nebesima: do srca Očeva. Po svojoj smrtnoj naravi morala bi ona, kao i Estera, pred strašnim veličanstvom drhtati i poništiti se, ali je sila Kristova, koja je u njoj, drži uspravno, i desnica se Očeva nalazi uza nju podupirajući je ljubezljivo jer je on prepoznao u njoj sliku preljubljenoga Sina, onoga »koji nije imao privlačivosti ni ljepote« i čije je pogrđivanje u muci postalo cijena naše uzvišenosti. Ona »mu se svidjela po njemu« (Sv. Augustin). Njezino će drhtavo strahopoštovanje u blizini Vječnoga ustuknuti pred pouzdanjem u ljepotu Kristovu i beskonačnu ljubav Očevu.

Pjesma na stepenicama nastavlja molitvu Ulazne pjesme punu pouzdanja i povećava silu i unutarnju čvrstoću pred pogledom veličanstva Božjega koji je bio »prije nego su postala brda, prije nego je stvorena zemlja i svemir«, koji je nama ljudima bio »utočište od koljena do koljena« (Pj. na step.). U Božjoj vječnosti duša uživa sigurni mir jer do nje ne mogu doprijeti vode svijeta i ugroziti je. Zapravo u najstrašnijim časovima ljudskog života ima samo jedno što može utješiti, a to je sigurnost: postoji jedan vječni, nevidljivi, čisti i sveti Bog. Jedino izbavljenje iz našeg ograničenja je u ovoj vječnoj Božjoj stvarnosti. To su osjećali i neznabošci starog vijeka. To još više osjećamo mi kojima nije Beskonačni daleko i nije nedostižan, nego je blizu, pun ljubavi i spreman pomoći. On je sasvim drukčiji od svega stvorenoga, potpuno čist. Ova je misao utjeha pri pogledu na ljudsku slabost i bijedu. No on je i bezgranična ljubav. Ova sigurnost je oslobođenje iz vlastite ograničenosti i slaboće. On nas ljubi i pruža nam svoju moćnu

desnicu da nas zaštiti kao što je kralj zaštitio poniznu Esteru. Njezina bezpomoćnost rasplamtjela je njegovu ljubav. Tako naša bijeda osvaja Božje milosrđe.

To pokazuje i Evanđelje. Čitav dug oprašta gospodar bezpomoćnom dužniku koji moli njegovu ustrpljivost. Tek onda se rasrđuje ova božanska ljubav i osuđuje neumoljivo — kako to pokazuje Evanđelje — kad se čovjek ovoj ljubavi neće da odazove i neće da je primi, ili doduše prima njezine darove ali ih ne predaje dalje braći koja trpe, za koje bi on po riječi sv. Grgura Nazijazenskog trebao postati »kao Bog«. Nemilosrdnom čovjeku iz Evanđelja stoji nasuprot osjetljiva samilost i milosrđe lijepe Estere.

Osim nje koja je naoružana sa silom i ljubavi Kristovom kao s nekom blistavom obranom dobri boj vojuje i svladava srce kralja, pojavljuje se u Prikaznoj pjesmi druga slika pravog borca u Božjoj borbenoj opremi: ponizni, pun vjere i strpljivosti lik Joba koji trpi. Već se je naš smisao za slikoviti liturgijski govor daleko razvio da u slici ovoga nedužnog patnika, koji je od Boga prokušan i našao se vjeran, prepoznajemo samog Krista. Kako svi napadaji vraga nisu mogli Joba odijeliti od Boga jer je bio naoružan sa »štitom vjere«, tako je i trpeći Krist nadvladao sve napasti sotone potpunom poslušnošću volji Očevoj.

Vrlo je značajno da se Gospodin pojavljuje u slici čovjeka koji trpi. »Kristova strpljivost« nas je otkupila i ona nas jedina može dovesti do vječnog spasa. Pobjeda ustrpljivosti je najteža. Riječ Božja lako dira u radosti prvog zanosa, ali plod donosi samo ustrpljivost. »Tko ustraje do konca, taj će se spasiti« kaže Gospodin, i »U ustrpljivosti ćete posjedovati duše vaše«.

U Pričesnoj pjesmi slušamo molitvu koju je Ocu upravio onaj koji je za nas strpljivo trpio: »Moj život počiva u nadi tvojeg spasenja i u tvoju riječ se uzdam. Kad ćeš suditi mojim neprijateljima? Zli me progone, u pomoć mi priteci, Gospodine Bože moj!« Onaj koji tako moli pokazuje da je u nevolji, ali još više da se bezgranično pouzdaje. Tako moli onaj koji čvrsto drži u svojoj ruci »štit vjere«. Tako se moli sin ocu. Crkva, koja se u svetoj žrtvi s Kristom bez susprezanja predaje volji Očevoj i tako po vjeri i strpljivosti postaje jedno s njim, usvaja tu molitvu svog Zaručnika. A Otac koji prepoznaje u njoj Kristovu strpljivost dariva njoj, dariva nama svima koji smo istinska djeca Crkve svoju moćnu ljubav.

Tako smo, eto, shvatili Kristovo oružje: vjeru, ljubav i ustrpljivost na primjerima Estere i Joba. Naša se borba sastoji da ustrajemo u vjeri, a naša pobjeda da živimo u ustrpljivosti. I današnje liturgijsko slavlje, na čijem početku stoje strahote velike duhovne borbe, i odjekuje zov »K oružju!« pomalo se sasvim stišaje u pouzdanju u spasonosnu Božju ljubav i u pobjedu Kristove ustrpljivosti u nama koju smo mi kao istinsku »hranu besmrtnosti« s oltara njegove žrtve primili.

EMILIJANA LOEHR

PABIRCI PO JEDNOJ PASTORALNOJ ANKETI O VJERSKOJ POUCI

U jednoj našoj dijecezi provedena je bila prije nekoliko godina među dijecezanskim klerom anketa o problemu katehizacije, odnosno vjerske pouke djece i odraslih. Službena anketa: na nalog Ordinarijata.

Svi su župnici morali da u pismenom elaboratu iznesu svoja opažanja, iskustva i prijedloge s toga područja, a onda da taj svoj elaborat dostave jednom od svećeničkih kolega koji je za svaku dekaniju bio od dekana određen za dekanijskog, koronskog, izvjestitelja. On je morao sve elaborate i mišljenja iz dekanije konferirati i izraditi o njima jedinstven i pregledan referat koji je najprije bio pročitan i prodebatiran na dekanijskoj koroni a zatim sa svim prilozima poslan na Ordinarijat među drugim koronskim aktima.

Anketa, kao i većina drugih anketa, nije razumije se probleme riješila ni teoretski ni praktično. A nije rezultirala ni jedinstvenim mišljenjem. No zato je problem otvorila u svoj njegovoj širini i svim njegovim aspektima. I iznijela je na tapet vrlo interesantan material i puno aktualnih pa i korisnih opservacija.

Svi su se župnici složili u tom da je vjerska pouka puka kod nas danas slaba i manjkava. Jednako među starijim svijetom koji ni sam, pa ni kad je u mlađim godinama pohađao školsku katehizaciju, nije nikada bio solidno poučen u vjeri i čije je vjersko znanje, i u koliko ga ima, primitivistično i površno, bez razumijevanja i primijenjenosti, kao i među onim mlađim, koji je, sa dokidanjem školske katehizacije praktično ostao uopće bez ikakve sustavne vjerske pouke.

Tako smo, eto, shvatili Kristovo oružje: vjeru, ljubav i ustrpljivost na primjerima Estere i Joba. Naša se borba sastoji da ustrajemo u vjeri, a naša pobjeda da živimo u ustrpljivosti. I današnje liturgijsko slavlje, na čijem početku stoje strahote velike duhovne borbe, i odjekuje zov »K oružju!« pomalo se sasvim stišaje u pouzdanju u spasonosnu Božju ljubav i u pobjedu Kristove ustrpljivosti u nama koju smo mi kao istinsku »hranu besmrtnosti« s oltara njegove žrtve primili.

EMILIJANA LOEHR

PABIRCI PO JEDNOJ PASTORALNOJ ANKETI O VJERSKOJ POUCI

U jednoj našoj dijecezi provedena je bila prije nekoliko godina među dijecezanskim klerom anketa o problemu katehizacije, odnosno vjerske pouke djece i odraslih. Službena anketa: na nalog Ordinarijata.

Svi su župnici morali da u pismenom elaboratu iznesu svoja opažanja, iskustva i prijedloge s toga područja, a onda da taj svoj elaborat dostave jednom od svećeničkih kolega koji je za svaku dekaniju bio od dekana određen za dekanijskog, koronskog, izvjestitelja. On je morao sve elaborate i mišljenja iz dekanije konferirati i izraditi o njima jedinstven i pregledan referat koji je najprije bio pročitan i prodebatiran na dekanijskoj koroni a zatim sa svim prilozima poslan na Ordinarijat među drugim koronskim aktima.

Anketa, kao i većina drugih anketa, nije razumije se probleme riješila ni teoretski ni praktično. A nije rezultirala ni jedinstvenim mišljenjem. No zato je problem otvorila u svoj njegovoj širini i svim njegovim aspektima. I iznijela je na tapet vrlo interesantan material i puno aktualnih pa i korisnih opservacija.

Svi su se župnici složili u tom da je vjerska pouka puka kod nas danas slaba i manjkava. Jednako među starijim svijetom koji ni sam, pa ni kad je u mlađim godinama pohađao školsku katehizaciju, nije nikada bio solidno poučen u vjeri i čije je vjersko znanje, i u koliko ga ima, primitivistično i površno, bez razumijevanja i primijenjenosti, kao i među onim mlađim, koji je, sa dokidanjem školske katehizacije praktično ostao uopće bez ikakve sustavne vjerske pouke.

Prava katehizacija omladine nije, skoro nigdje, ozbiljno ni organizovana: i gdje su župnici nešto poduzimali, sve su to, više manje, bili samo eksperimenti i improvizacije; niti ima u obuci konstantnosti i kontnuiteta, ni sistema, ni evidencije, ni udžbenika. Ostajalo je od reda u granicama apsolutnog minimuma. A ni za taj minimum ne pokazuju ni roditelji ni djeca puno interesa. Mladež je desinteresirana i apatična; roditelji bez osjećaja za kršćansku i roditeljsku odgovornost. Kućne pouke skoro ni nema. Kriteriji koji se u praksi primjenjuju najniži su što mogu biti. Roditelji misle da su djeca dobila dosta ako od vjere znadu onoliko koliko znadu — znadu ili ne znadu — i oni. Svi su im materijalni interesi preči od vjerske pouke: na selu je preče da dijete pase stoku nego da ide na vjeronauk; u gradu je preče da pohađa muzičku školu nego vjeronaučnu obuku. Vjerski indiferentizam i kriptokršćanstvo prevladavaju sve više. Nečijoj je djeci daleko u crkvu; nečija će ozepsti: nemaju dobre obuće i odjeće; nečija moraju učiti za školu; nečija »ne smiju« na vjeronauk. U postotcima pohod je (redovite) katehizacije više nego žalostan: u gradovima ne dolazi na nju, poprijeko ni deset posto djece a na selu je postotak često još i manji. Od godine do godine odazivlju se djeca sve lošije. Školska mladež dolazi slabo, učenici u privredi još slabije; ženske mladeži bude malo, muške skoro nimalo. Praktično se na većini župa sva vjerska pouka djece svodi na nekoliko tjedana — a negdje ni toliko — pouke za prvu svetu pričest. S tim se roditelji još mire, ali s tim se i zadovoljavaju. Kad se dijete prvi put pričesti, s njegovim je vjerskim prosvjećivanjem gotovo. A dakako da se rezultat toga prosvjećivanja već za koju godinu kod najvećeg broja djece — one, kojoj ni roditelji ne prakticiraju — svede na nulu. I molitvenu i sakramentalnu nulu.

Svi župnici uviđaju da bi se nešto moralo učiniti. Ali svi, više manje, i priznaju da se faktično vrlo malo čini. Bespomoćni smo i pesimistični. Fatalistički se mirimo sa situacijom. Ne pokazujemo nikakve ambicije ni inicijative. Čekamo samo na direktive i gotove recepte odozgor. Katehiziramo neredovito, preko volje, bez plana, bez elana, kampanjski, bez priprave, sistema i evidencije. I anketa je to pokazala. Ima svećenik pa ne vide ni potrebe ni mogućnosti da se u vjerskoj pouci pođe dalje od prvopričesničke pouke. Mnogi uopće ne drže katehetskih propovijedi. Mnogi zanemaruju i one tradi-

cionalne, teoretski još od davnine ozakonjene, forme elementarne katehetske pouke u crkvi: zajedničkim recitiranjem molitava pod službom Božjom i tumačenjem katekizma sa oltara, prije mise ili iza propovijedi.

Anketa je dobro i općenito uočila sve momente, koji otežavaju situaciju. Svi ih učesnici ankete skoro identično i formuliraju. Glavni su: udaljenost naselja od crkve, poljski radovi, masovna uposlenost i seljačkog svijeta u industriji, oskudna obuća i odjeća djece, nepodesne prostorije, nedovoljan broj svećenika, manjak udžbenika, plana, programa, jedinstvene metode, često mijenjanje rasporeda i preopterećenost gradivom u javnim školama, umjetne vanjske smetnje, nezakonita presija, opća zaplašenost, nova naselja i kolonije bez crkve i bez pastve, loš uticaj okoline, sport, a prije svega nemar, apatija, materijalizam, s jedne strane onih obijesnih, a s druge onih pauperizovanih.

Pitanje mjesta za katehizaciju diktiraju — to više manje svi priznaju — prilike. One nas gone u crkvu. Neki to smatraju pozitivnim (sakralna atmosfera, mogućnost zorne obuke), drugi negativnim (profanacija svetoga mjesta, skučenost u komunikativnosti i živosti predavanja, nemogućnost loženja): oni preferiraju sakristiju ili dvoranu, ako postoje i ako su dovoljno prostrane.

Najteže je za katehizaciju naći zgodno vrijeme: vrijeme koje bi odgovaralo i svećeniku i djeci. Radnim danom teško je dobiti djecu — to je moguće samo u gradovima i na malim župama, s jednom školom; nedjeljom seoska djeca još najlakše dolaze, gradska najteže, zbog priredaba i izleta ali zato je nedjelja nezgodna za svećenika koji taj dan i bez toga ima najviše pastoralnoga posla. U praksi se sve svršava tim da se katehizacija radnim danom malogdje i drži; ponegdje se drži nedjeljom, između rane i pučke mise, iza pučke mise ili poslije podne, ali, razumije se, kratko i površno; najčešće se ne drži nikako, osim — na seoskim župama većinom pod školskim praznicima — pokoji tjedan na godinu, skupa sa pripravom za prvu svetu pričest. U pojedinim slučajevima ima, dakako, i drukčije prakse, već prema lokalnim prilikama i pastoralnom elanu župnika, ali i tada se to skoro uvijek radi na način rudimentaran i nedovoljan; ponajviše »na starinsku«: u vrijeme korizmenih i adventskih ispovijedanja) ispitivanje i dijeljenje »ispovjednih cedulja«), kod krštenja, krizme, zaruka, kumovanja, pri pohađanju bolesnika, kod

blagoslova kuća, iza zornica, iza Puta križa, pod svibanjskim pobožnostima, i sl. Posve je malo župa, gdje se katehizira redovito, po sistemu, po grupama, uz uporabu modernih sredstava (pjevanje, skioptikon, slike, izložbe, javni ispiti, dječje i školske Mise). Neki revniji seoski župnici ekskuriraju, u ljetno doba, po selima i grobljima u svrhu lokalne katehizacije. Gdje je revnost bila izvanredna, polučila je i izvanredne uspjehe. I brojčane.

Svi župnici traže da se izrade i izdaju jedinstveni obiteljski katekizmi, veći i manji, veći za roditelje, manji za djecu, sa slikama i praktičnim poukama; jeftini i u dovoljnu broju. Dotadašnji katekizmi većinu župnika kao da nijesu zadovoljavali: svakomu nalaze neki prigovor; u svakomu je, vele, drukčiji raspored i raspodjela; svaki ima drukčije tekstove (pitanja i odgovore). Ne mogu se ni dobiti i ako ih i roditelji i djeca puno traže. Velika je, ističu, i hitna potreba da se pitanje jedinstvenih udžbenika već jednom riješi. Pri tiskanju novih udžbenika trebalo bi konzultirati i kler iz pastve i, eventualno, raspisati konkurs i imenovati redakcionu komisiju. Potreban bi bio i stručni katehetski priručnik za svećenike s programom i katehezama. I bibliju bi trebalo nanovo štampati. Na svakoj župi moralo bi biti na zalihi vjeronaučnih knjiga kako bi ih župnici mogli i pozajmljivati pred korizmu i za zaručnički ispit. Za pouku u višim školama valjalo bi, uz druge udžbenike, tiskati i liturgiku i crkvenu povijest. Samo bi ta crkvena povijest morala biti savremena: bez opterećenja danas neaktualnim materijalima o starim herezama.

Palo je i originalnih prijedloga: da se periodično katehizira i po staleškim skupinama, da se i kumovi kod krštenja i krizme podvrgnu ispitu iz kršćanskog nauka, da se na stalne dane propovijeda o dužnostima roditelja i djece obzirom na vjersku pouku, da se drže vjeronaučni roditeljski sastanci sa izvještajem župnika o djeci i sa zajedničkim pretresanjem svih problema katehizacije, da se prije velikih ispovijedi drži zajednički ispit savjesti, da se uvede »Nedjelja kršćanskog nauka«, a eventualno i »Očinski dan« i »Materinski dan«, da »katehisti« katehiziraju na seoskim zimskim sijelima, odnosno da se organizira neka vrst vjeronaučnih »čitalačkih grupa«, da se po gradovima drže posebne đačke Mise sa recitiranjem vjeronauka i sa vjerskim poukama i konferencijama, da se neki svećenici specijaliziraju za katehizaciju, da se opet uvede

sistem samostalnih kateheta, da se izradi statut za sestre-katehistkinje.

Anketa je, eto, kako se vidi, glavno pitanje ostavila u zraku i neriješeno: pitanje sustavne katehizacije djece, školske i neškolske. I danas je ono kod nas, u nacionalnim razmjerima, još posve otvoreno. Uza svu njegovu urgentnost nitko ga ozbiljno ne rješava. A ipak su preduvjeti za njegovo rješavanje zadnjih godina puno povoljniji nego prije. Danas, na primjer, pitanje udžbenika nije više problem. Nema zapreke, da se štampaju: bilo u novoj obradi, bilo kao nova izdanja predratnih udžbenika. Apologetiku već imamo (Dr Janko Oberški: »Temelji katoličke vjere, apologetika za srednjoškolce«, 400 Din., Salezijanci, Zagreb V, Omiška 2/2), a najavljena je bila i »Mala liturgika svete Mise« (Dr I. Baur, 200 Din., Nadbiskupsko bogoslovsko sjemenište, Zagreb, Kaptol 29.). A dosta je izašlo i inače dobrih apologetskih, liturgijskih, pa i socioloških i crkveno-povijesnih knjiga, monografija i brošura. Za nižu vjeronaučnu obuku uglavnom već imamo sve što nam treba. »Mali katekizam« od Dr. Ivana Pavića, 160 str., 200 Din., sa »Uputama vjeroučitelju«, 80 str. 150 Din. Istarsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Pazin, Gupčeva 2); »Kršćanski nauk« od Kornfeind-Kolareka, 120 Din. Zagreb), Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Trg kralja Tomislava 21.); »Katolički katekizam« (veliki), izdanje »Blagovijesti« (prijevod sa slovenskoga), 180 Din. Beograd, (Nadbiskupski Ordinarijat, Svetozara Markovića 20.); »Biblijska povijest Staroga i Novoga Zavjeta« od Dr. Janka Oberškoga, 300 Din. (Hrv. književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, Trg kralja Tomislava 21.). Imamo i Deharbov »Mali katekizam«, za kojim smo toliko uzdisali: izdala ga je, u najmanjem formatu i uz cijenu od samo 60 Din., pod naslovom: »Kršćanski nauk - Mali katekizam«, Pastoralna biblioteka Profesorskog zbora franjevačke teologije u Sarajevu, Nurije Pozderca 6. Možemo ga masovno gurati u narod i među djecu. Baš kao i »Molitve i istine«, što ih je, uz cijenu od 40 Din. izdao Biskupski Ordinarijat u Đakovu(Strossmayerov trg 6.). Imamo i dosta katehetskih pomoćnih knjiga za svećenike. Osim starijih izdanja (»Metodički priručnik kršćanskog nauka«, 220 Din., Nadb. duh. stol, Zagreb I., Kapitol 31.; Castegnaro-Camerlatto: »Katekizam za odrasle«, u svescima, Franjevački samostan, Zagreb, Kapitol 9.; Wolpert: »Kratke kateheze«, svezak 350 Din., Franjevački samostan Gospe Lurd-

ske, Zagreb, Vrbanićeva 35.; »Nauka o sv. sakramentima, kateheze za odrasle« od o. fra Ante Sekeleza, Split, Bulatova poljana 3.; J. Kronerwörther: »Prva vjerska pouka« i »Druga vjerska pouka«, »Kateheze o temeljnim istinama katoličke vjere«, 450—500 Din, Biskupski Ordinarijat, Đakovo; »Sveta Misa«, kateheze, 100 Din., bogoslovi, Đakovo, Strossmayerov trg 5., brojni katehetski materijali i dokumentacije Katehetskog ureda Bisk. Ordinarijata u Đakovu) može u tu svrhu izvrsno poslužiti »Katolički katekizam« njemačkih biskupija, djelo klasično, moderno, prevedeno na sve svjetske jezike, što ga je nedavno izdala Pastoralna biblioteka Prof. zbora franjevačke teologije u Sarajevu (Nurije Pozderca 6.), u vrlo dobrom prijevodu Dr fra Ignacija Gavrana (600 Din). Ta se knjiga može mirno dati u ruke i inteligenciji, i konvertitama za samostalno proučavanje.

I pitanje prostorija konačno je skinuto s dnevnoga reda. Po najnovijim republičkim zakonima o pravima vjerskih zajednica može se, gdje je god potrebno, odrediti prostorija za službu Božju pa prema tomu i u njoj držati katehizacija.

Vanjskih poteškoća nema da se katehizacija djece i omladine sistematizira. Valja samo da se kleru dadnu mjerodavne upute, da se stvar regulira sa stručne strane i da se vodi evidencija i nadzor. Nema u principu poteškoća ni za imenovanje samostalnih kateheta: treba samo regulirati jurisdikcijsku i materijalnu stranu problema. A mogu se postaviti, odnosno izabrati, i katehetski referenti po dekanijama: svećenici koji su se istakli u organizaciji vjerske pouke u svojoj župi pa bi im se stavilo u dužnost da evidentiraju i koordiniraju katehizaciju i u čitavoj dekaniji kao neke vrsti katehetski instruktori i specijalisti.

U jednoj je stvari, međutim, anketa donijela i posve pozitivne rezultate. I to s prilično jednodušnosti, uvjerljivosti i realizma. Pokazalo se da se pouka odraslih u elementarnom obliku može vrlo lako i bez poteškoća provoditi, odnosno oživjeti i pomladiti. Na temelju starih iskustava. U prislanjanju na službu Božju, na korizmenu ispovijed, na zaručnički ispit. Barem na seoskim i seosko-gradskim župama.

Evo nekoliko od tih prijedloga:

1. Pod svakom od glavnih Misa na nedjelje i zapovjedne blagdane izrecitirat će se ili na početku pod pristupnim molitvama i dalje do poslanice (ako je Misa tiha), ili na koncu iza blagoslova i dalje (ako se pod Misom pjeva), zajednički i pola-

gano, pod vodstvom određenog predmolitelja ili predmoliteljice (na pr. časne sestre): »Očenaš«, »Zdravo Marijo«, »Slava Ocu«, »Zdravo Kraljice«, Vjerovanje, 7 sv. sakramenata, 10 zapovijedi Božjih, 7 glavnih grijeha, 5 glavnih istina, molitva prije i poslije ispovijedi (unificirana, dakako: i tu smo već djeci naturili razne formule koje i dijete i svećenika u ispovjedaonici stavljaju u nepriliku, osobito kad se dijete ispovijeda u stranom kraju), kratak čin vjere, ufanja i ljubavi i, kod pučke Mise, »Anđeo Gospodnji« ili »Kraljice neba«.

2. Svake nedjelje i blagdana župnik će, pod svim Misama na kojima se propovijeda, iza propovijedi pročitati i kratko protumačiti dva tri suvisla pitanja iz katekizma (Kršćanskoga nauka) a zatim će ih prema formulaciji iz katekizma glasno ponoviti (izrecitirati) zajedno s vjernicima: najprije pitanje a odmah zatim i odgovor. To sve neka traje najdulje 10 minuta.

3. Na barem 15 nedjelja kroz godinu, po slobodnom rasporedu župnika, uzastopce ili na preskok, svećenici će u svim župskim crkvama, pod svim Misama s propovijeđu, držati katehetske propovijedi, na izrazito didaktičan i sustavan način. Na dane, kad su održali katehetsku propovijed neće župnici iza toga držati običajenog tumačenja katekizma, nego će samo s pukom izrecitirati ona pitanja i odgovore iz katekizma koji se odnose na predmet propovijedi. Predmet katehetske propovijedi mora se radi kontrole upisati u župsku »Knjigu propovijedi«.

4. Na svim seoskim i seosko-gradskim župama držat će se za izvanškolsku (odrasliju) mladež (do 30. godine, odnosno do ženidbe ili udaje) katehizacija u formi opetovanja kroz prve tri korizmene nedjelje (dok još nije počelo glavno korizmeno ispovijedanje), svake godine, u najzgodnije vrijeme, dva puta na tjedan, svaki put po dva sata i to tako da se jedne godine prođu istine, druge zapovijedi, treće sredstva milosti, po jednom od »Kršćanskih nauka«. Na koncu svake katehizacije zajednički će se recitirati glavna katekizamska pitanja i odgovori iz odnosne materije te glavne molitve. Na 4. korizmenu nedjelju poslije podne, a po potrebi i narednih dana, obavit će se za svu tu mladež, stalnim redom (na pr. po selima), ispit iz ponovljene materije, na temelju kojega će se svakome pojedincu izdati potvrda (ocjena, cedulja). Ispit će se, za razliku od pouke, koja treba da bude što svestranija i što praktičnija i da se osvrće na sve aktualne probleme vjer-

skoga života i prakse, ograničiti samo na bitne stvari (katekizamska pitanja) i glavne molitve.

5. Pouka zaručnika održavat će se na seoskim župama zajednički dva puta godišnje, pred glavne sezone vjenčanja, u mjesecu studenom i pred poklade, barem na dva dana, svaki put po dva sata. Uz posebnu pouku o staleškim, bračnim i roditeljsko-obiteljskim dužnostima, recitirat će se svaki put pod konac pouke glavni odgovori iz katekizma i glavne molitve i obrasci a zaručnici će onda individualno polagati ispit iz vjeronauka, kod prstenovanja ili pred vjenčanje. Ispit će se i tu, za razliku od pouke, ograničiti na najbitnije.

Zaručnicima koji nijesu prisustvovali zajedničkoj pouci ili nijesu na njoj zadovoljili, a tako i zaručnicima u gradovma, dat će župnik uvijek barem »Mali katekizam« (ili koji molitvenik s Malim katekizmom) i obavezat će ih (osim u sasvim izvanrednim prilikama) da glavne odgovore i molitve nauče napamet za individualni zaručnički ispit.

6. Prva nedjelja u mjesecu rujnu slavit će se svake godine kao Nedjelja kršćanskog nauka. U svim župskim crkvama propovijedat će se taj dan o koristi, potrebi i dužnosti temeljite vjerske pouke djece i odraslih, s apelom i na mladež da na pouku redovito dolazi i u njoj ozbiljno sudjeluje i na roditelje da djecu i sami poučavaju i revno šalju na crkvenu vjeronaučnu obuku. Djeca će taj dan imati u crkvi posebno počasno mjesto a pod misom će se pokupiti prilozi za nabavu katehetskih materijala a napose za nabavu katekizama i molitvenika siromašnim učenicima i učenicama. Isto će se tako taj dan posebno preporučivati i prodavati i knjige i tiskanice zgodne za pouku i čitanje u katoličkim obiteljima.

Čini nam se, da bi se neki od ovih prijedloga mogli lako i s korišću realizirati u mnogom našem kraju. Osobito ona dva o redovitoj recitaciji katekizma i molitava u vrijeme nedjeljne i blagdanske službe Božje. Ne predstavljaju nikakva posebna tereta ni za svećenika ni za vjernike, a osigurali bi minimum vjerskoga znanja barem onima od vjernika, koji dolaze nedjeljom i blagdanima k Misi. I to odmah, već sada dok još uvijek čekamo na šire i autoritativnije akcije i direktive.

Zato smo i popabirčili po ovoj anketi koja je, nažalost, još uvijek i iza dosta godina aktualna!

DR ČEDOMIL ČEKADA

KAJ BO S KRŠČANSKIM NAUKOM OB NEDELJAH POPOLDNE?

Odkar so se uveljavile večerne maše, je nedeljsko popoldansko bogoslužje domala odpravljeno. Zato nastane vprašanje, kako nadomestiti krščanski nauk, ki mora biti po župnijskih cerkvah ob nedeljah popoldne. Dušni pastir se nahaja v precepu med dolžnostjo in možnostjo. Poklicna dolžnost in cerkveni zakonik mu nalagata »težko obveznost poučevati verno ljudstvo v krščanskem nauku« (can 1329). Ob nedeljah in zapovedanih praznikih, določa can 1332, mora župnik ob uri, o kateri sodi, da je bolj pripravna za udeležbo vernikov razlagati katekizem odraslim vernikom v govoru, ki je njih umevanju primeren. Ta splošni predpis cerkvenega prava škofijski predpisi precizirajo.

Duh modernega časa, ki je zajel tako mesto kot podeželje, je močno preobrazil tudi nedeljo. Naglo naraščajoča motorizacija omogoča ljudem prijetne izlete v naravo. Vse hiti iz mesta na sprehod, popoldanski izlet, športno prireditev, kopanje, obisk. Tudi dežela ne zaostaja za avtomobilsko tekmo. Poezija pod vaško lipo in v senci košatega kostanja na kmečkem dvorišču izginja, mikavnejša je poezija ceste. Cesta postaja v nedeljah torišče za enodnevno selitev narodov. Tisti pa, ki ostanejo doma, se zabavajo pri radijskem sprejemniku, gledajo televizijo ali pa si zaradi napornega dela med tednom, zlasti v poletni vročini, privoščijo kako uro oddiha. Z eno besedo, ljudi h krščanskemu nauku neposredno po kosilu ali sredi popoldneva res ni lahko zvabiti. Obisk je po večini tako slab, da se »komaj splača še enkrat nažigati sveče in trošiti oglje«, zato so mnogi dušni pastirji odpovedali popoldansko bogoslužje in po jutranji maši zmolijo še litanije in tako je pobožnost tudi za popoldne končana. Drugi so prestavili poplodansko bogoslužje bolj proti večeru in uvedli namesto krščanskega nauka večerno mašo. Ker ljudje preživljajo dandanes nedeljo drugače kot nekdaj, nastane resno vprašanje, kako naj jih duhovnik poučuje v krščanskem nauku, če pa mu jih moderni čas trga iz rok?

Kljub spremenjenemu načinu življenja duhovnik ne sme prenehati s poučevanjem krščanskega nauka. Spolniti mora stanovsko dolžnost, spet pa mora iti v korak s časom in razumeti potrebe ter zahteve modernega človeka. Minili so časi, ko so ljudje, zlasti preprosti, iskali vso izobrazbo v cerkvi;

Blaže in Nežica ne marata več v nedeljsko šolo, pa tudi odrasel človek ne prenese več dolgih, še tako dobro pripravljenih govorov. Duhovnik je prisiljen iskati nova pota do ljudi. Nujnost postaja toliko večja, ker je dandanes versko znanje med ljudmi, tudi med vernimi, porazno. Duhovnik je poklican, da ohranja in poživlja vero med ljudstvom, vera pa je iz poslušanja (Rimlj 10, 17), zato mora dušni pastir za odpravljeni krščanski nauk najti enakovredno nadomestilo.

Pojem »krščanski nauk« se ne krije s pojmom popoldansko bogoslužje, čeprav mnogi to bogoslužje tako imenujejo. Krščanski nauk je razlaga katoliškega katekizma v zvezi z zgodbami svetega pisma, popoldansko bogoslužje je lahko izpolnjeno s to razlago, možne pa so tudi druge oblike pobožnosti: križev pot v postu in na kvatrne nedelje, šmarnice v maju, rožni venec v oktobru, ura molitve na prve nedelje v mesecu. Navedene pobožnosti so lepe in obvezne, saj jih ukazuje Cerkev. Kadar so na vrsti, naj bo krščanski nauk močno okrajšan ali pa se opusti, da se pobožnost preveč ne zavleče.

Problem nedeljskega popoldanskega bogoslužja rešuje moderno dušno pastirstvo v trojni smeri.

1.) **Popoldansko bogoslužje se vrši še vedno ob stalni uri** (ob dveh, pol treh, treh popoldne), **daje pa mu novo vsebino.** Za vsako nedeljo sproti je treba pripraviti majhno presenečenje. Kolikor teže je dobiti ljudi skupaj, toliko bolj se mora potruditi dušni pastir, da bo to, kar jim hoče nuditi, res privlačno, zanimivo in poučno. Popoldansko bogoslužje je najbrž samo zato tako odbijajoče, ker je preveč stereotipno in rutinirano. Pomislimo samo, kako dolgočasna je molitvena ura za tiste, ki himajo knjižic, ali rožni venec, če ga molimo vedno na enak način! Bogoslužju je treba dati živahno obliko in novo vsebino. Molitvena ura se lahko poživi s petjem, rožni venec molimo izmenično, zdaj moli desna, zdaj leva stran naprej, skrivnosti napovemo samo na začetku desetke ali jih ponovimo za vsako zdravamarijo ali jih pojemo. Primerno je tudi spremeniti vrstni red bogoslužja. Najprej naj bodo litanije z blagoslovom. Tudi pri izbiranju litanij naj bi bili bolj svobodni. Zakaj bi molili vsako nedeljo litanije vseh svetnikov, druge pa (Imena Jezusovega, sv. Jožefa) pridejo tako redko na vrsto. Po litanijah je blagoslov z Najsvetejšim. To pobožnost moderno dušno pastirstvo ohranja, četudi je udeležba še tako slaba, saj blagoslov velja tudi kraju, »varuje in ohranja naj vse, ki v tem kraju prebivajo, tudi polja in zemlje sadove«.

Neposredno po bogoslužju je krščanski nauk. Najbolje je, če se verniki zbero v veroučnem prostoru. V manjšem prostoru je laže dobiti stik s poslušalstvom, govor je bolj neposreden, posebno še, če duhovnik stoji kar med ljudmi. Pouk ne sme biti nikoli vsiljiv, pač pa vedno vabljiv. Za ponazoritev mora dušni pastir porabljati vse moderne tehnične pripomočke: skioptikon, film, magnetofon. Koristne so tudi stenske slike in diagrami. Slika resnico poslušavcu zelo približava in tudi spominsko močno deluje. Ni potrebno, da bi vsako nedeljo odvili cel film, zadostuje le nekaj slik, toda te morajo pomagati besedi za odskočno desko. Ob sliki se krešejo nove misli, nauk postaja nazoren in jasen. Prav je, če zdaj pa zdaj uporabimo tudi magnetofon. Verniki naj slišijo, kakšno je bogoslužje po drugih cerkvah, zlasti koristno je, posredovati dobro zborno mašo in jih pri tem navduševati za aktivno sodelovanje pri maši. Ob poslušanju pete latinske maše se nudi lepa prilika, da vsaj na kratko kaj povemo o cerkveni glasbi. Pouk mora biti nazoren iz zanimiv. Pri opisu liturgičnih funkcij pokažimo liturgične predmete, naj jih vidijo enkrat od blizu in pri tem aludirajmo na starozavezne obredne predmete in predpise (sveti šotor, skrinja zaveze, sedmeroramni svečnik itd.) in ljudje bodo začutili do njih spoštovanje, svetost. Pri opisu kropilnega kamna se nudi lepa prilika, da blagohotno opozorimo na površno križanje z blagoslovljeno vodo, malomarno poklekovanje pri prihajanju v cerkev in odhajanju iz nje, skratka z nazornim poukom ljudi učimo tistih resnic, o katerih navadno mislimo, da so malenkosti, pa so vendarle zunanji izraz naše vernosti. Takšen pouk je mogoč samo v neposrednem stiku s publiko. Krščanski nauk se bo poživel tudi, če bodo verniki smeli stavljati vprašanja iz zahtevati pojasnila. Prebiti je treba zid med duhovnikom in verniki in ustvariti možnost aktivnega sodelovanja (Pomislimo na sestanke Jehovinih prič!). Mnogi ne upajo javno vprašati, ker jih je sram ali pa se sramujejo vsebine vprašanja, zato je prav, če namestimo v veroučnem prostoru pisemski nabiralnik al košarico, kamor naj ljudje mečejo listke z vprašanji, na katera duhovnik odgovarja bolj proti koncu ure, na začetku le, če se zdi, da je vprašanje tako, da utegne vse zanimati. Odgovori morajo biti tehtni in brezosebni. Na taj način bo postal krščanski nauk spet privlačen. Udeleževali se ga bodo zato, ker bo poučen in hkrati družaben. Pri njem se bodo počutili kot ena družina. Takšni obliki krščanskega nauka je

uspeh bolj zagotovljen, kakor pa če bi govorili s prižnice preko glav, od duhovnika pa zahteva manj truda, saj je laže govoriti v neposrednem stiku s poslušalci v presledkih kakor pa zdržno, brez ponazoril na prižnici.

2.) **Popoldansko bogoslužje prestavlja proti večeru.** Dušni pastir mora izbrati za krščanski nauk tak čas, da bo vsaj večini ustreženo. Paziti je treba, da nedeljsko popoldne le ni preveč razbito. Večje župnije imajo namesto popoldanskega bogoslužja večerno mašo. Ta je po mestih in turističkih krajih potrebna, vendar krščanski nauk zato ne bi smel popolnoma odpasti. V krajih, kjer je redna večerna maša, naj bi bil krščanski nauk neposredno pred mašo, maša sama pa naj bi bila brez pridige ali kvečjem pet do osem minut dolg duhovni nagovor. Nagovor bi bil namenjen tistim, ki so prišli samo k maši, za tiste pa, ki ostanejo po krščanskem nauku še v cerkvi, bi bila večerna maša s pridigo le preveč dolgo bogoslužje, pridiga pa tudi nič potrebna, ker so jo slišali že zjutraj. V župnijah pa, kjer pred večerno mašo ni krščanskega nauka, naj ga nadomesti pridiga pri maši, zato pa naj ne bo vsebinsko enaka dopoldanskim pridigam. Od dopoldanskih pridig naj se večerna razlikuje ne samo po vsebini, ampak tudi po obliki. Biti mora preprosta, poučna ih praktično nazorna.

3.) **V župnijah, kjer je popoldansko bogoslužje odpravljeno, večerna maša pa ni potrebna, ker je kraj manjši in tudi krščanski nauk zvečer ne bi uspel, je nujno treba najti nadomestilo za opuščeni krščanski nauk.** Najbolj preprosto nadomestilo utegne biti kratek nagovor vsak dan neposredno pred mašo. Vsebina tega nagovora, ki naj traja tri do pet minut, naj obravnava življenjepis svetnika dneva. Zlasti se je treba zadržati pri glavni značilnosti dotičnega svetnika in ob njej podčrtati ustrezno dogmatično in moralno resnico. Potrebno snov zato dobiš za prvo silo v brevirju, kasneje si lahko iz Življenja svetnikov sestaviš celo kartoteko, iz katere boš vsak dan črpal potrebne misli. Če pa se ti posreči dokopati do Parschevega »Das Jahr des Heiles«, imaš naenkrat gradiva dovolj. Kadar pa ni svetniškega godu, vzamemo kakšno misel iz dnevne maše, razložimo liturgične predpise o mašah, značaj cerkvenega leta. Kakšna duhovna škoda je, če razlago dnevne maše opustimo v postu! Postno bogoslužje je miselno zelo bogato in je res škoda, če gre neizrabljeno mimo nas. Pomislimo samo na sovražno nasprotje Judov do Jezusa.

V postnih mašah se to sovraštvo stopnjuje iz dneva v dan, dokler ne doseže višek na veliki petek. Če sproti opozarjamo vernike na to napetost Judov do Jezusa, jih bomo liturgično najlepše pripravili na veliki petek in veliko noč, obenem pa se nudi lepa prilika, da ob zgledu razložimo hudobijo greha, vrste grehov, opozorimo na grehe Sv. Duha, opozarjamo na kesanje in spoved. Enakovredno nadomestilo za nedeljski krščanski nauk more biti verouk za odrasle. Ta naj bo, če je mogoče, po stanovih ali pa za vse hkrati. To naj bi bila verska predavanja ali verska ljudska univerza v fari. K predavanjim je treba povabiti vse: staro in mlado. Teme morajo biti raznovrstne, vse pa aktualne. Čim opazimo, da ta ali ona tema več »ne vleče«, spremenimo temo, četudi bi bilo še potrebno o tem govoriti. Za poživitev predavanj, je treba porabljati vse moderne tehnične pripomočke, prav pa bo, če bo zdaj in zdaj prišel v faro tudi kak drug gospod, ki slovi po tej ali oni lastnosti. Pred začetkom predavanj je koristno povedati nekaj novic iz katoliškega sveta (omenjamo tudi novice iz lastne škofije in župnije), zanje so ljudje vedno dovzetni, publiko pa hkrati opozorimo, da Cerkev živi. Predavanje mora biti dobro pripravljeno, po možnosti tako, da z njim izazovemo vprašanja, ugovore, pojasnila. Kako koristno je organizirati take tečaje za zaročence, komaj moremo slutiti. V takih tečajih se vernike najlaže navduši za liturgično gibanje in pravilno vrednotenje liturgičnih funkcij. Koristna so tudi biblična predavanja, h katerim naj prihajajo s svetim pismom, da se naučijo brati sveto pismo in razumevati opombe.

Iz povedanega izhaja, da se odpira tudi modernemu dušnemu pastirju veliko možnosti za besedni apostolat. Slabo poznanje verskega bogastva in neznanje verskih resnic pri vernikih bo dušnega pastirja sililo, da bo iskal nove načine pastoracije, med najvažnejše pa sodi besedni apostolat. »Kako naj verujejo ljudje v tistega, o komer niso slišali« (Rimlj 10, 14), se sprašuje apostol Pavel in tako se mora vprašati tudi moderni dušni pastir, saj deluje v podobnem okolju kot veliki apostol narodov.

Dr. FRANCE ROZMAN

PSALAM 46 (47)

Po svoj prilici ovaj Psalam spada među one, koji su spjevani prigodom prenosa kovčega zavjetnog iz kuće Obedodonove na goru Sion. Svojim stalnim i konačnim sjedištem na gori Sionu Bog je zaposjeo zajedno sa svojim narodom obećanu zemlju.

Ova povjesna činjenica daje posebno značenje ustoličenju Yahwé-ovu u njegovom svetištu na gori Sionu. I 67 (68) Ps. i 23 (24) su opjevali isti događaj, ali dakako svaki pod svojim vidom. Taj će se posebni vid očitovati i za Psalam 46. samom analizom Psalma.

NASLOV: Pobjedniku, Korejevih potomaka, vokalna pjesma. »Pobjednik« se odnosi na sadržaj Psalma, a označuje ga Psalmista posvećuje Bogu, Pomoćniku ili Pobjedniku. — »Korejevih potomaka« je povjesna bilješka koja označuje auktora. Korejeva grupa se spominje već za vrijeme kralja Davida (v. I. Par. 26, 1.), pa nam zato ime auktora ne može kazati ništa o vremenu kad je spjevan Psalam budući da se može raditi o bližim i daljim Korejevim potomcima. — »Vokalna pjesma« je liturgična oznaka a po svoj prilici znači da su Psalam imali pjevati odabrani hramski pjevači uz učešće čitavog prisutnog naroda.

st. 2—5.

2. *»Plješčite sva plemena * trubite i kličite u pohvalu Bogu:*
3. *Yahwé je Svevišnji, zadaje strah * Veliki kralj nad svom zemljom«.*
4. *»Sakupio je narode pod našu vlast: * a plemena pod naše noge«.*
5. *»Odabra za nas našu baštinu, * Jakovljev ponos koji je On htjeo!«*

FILOLOŠKE BILJEŠKE

»Plješčite sva plemena«. Redovito se prevodi sa: »Plješčite svi narodi«. Ali ovdje Hebr. riječ 'ammîm ne označuje narode u našem današnjem smislu ove riječi, nego razne skupine jednog naroda, drugim riječima plemena u našem jeziku. Psalmista se ovdje obraća raznim plemenima Israelskim, koja su za Davidova doba bila još strogo odijeljena, i pozivlje ih da slave svoga Boga.

»Trubite i kličite«. U izvorniku je riječ harî'û, koju Sed. i sv. Jeronim prevode sa »Jubilate«, a današnjoj joj tumačitelji daju smisao kliktanja. Ovom se je riječi kod Židova označivalo trubljenje, ratni poklici, buka i graja s kojom bi se započeo napadaj na neprijatelja. Takovim bi se trubljenjem, poklicima i bukom navijestila i jubilarna godina. Otuda generalizirano značenje ove riječi kako je upotrebljavaju Sed. i sv. Jeronim, pa mi se je učinilo da bi se ovo generalizirano značenje najbolje dalo izraziti sa »trubite i kličite««. Psalmista govori o pljeskanju, trubljenju i bučanju, naime o oduševljenom slavlju, kojim su Israelci imali popratiti dolazak i ustoličenje svoga Boga na gori Sionu.

»U pohvalu«. Sv. Jeronim: »In voce laudis«, prema izvorniku beqôl rinnâ (h). Smisao mi izgleda ovaj: Pljeskanje, trubljenje i bučanje neka sve to bude velebna pjesma pohvale Bogu. No ne neka bezsadržajna pjesma, izražena samim čuvstvima, već prema mislima nanizanim u slijedećim stihovima (3—5), tako da izražaj čuvstva bude posljedica umnog shvaćanja i uvjerenja, a samo slavlje izraz slijedećih misli osjećaja.

»Yahwé je svevišnji«, t. j. od kojega ne može biti većeg boga. »Zadaje strah« svojom neodoljivom moći, jer je bacio na zemlju sve krive bogove, koji su se nekada štovali u Palestini i uzdigao se nad njima kao jedini Pobjednik. — »Veliki Kralj nad svom zemljom« pravom osvojitelja. Bog je pokazao da je takav jer je osvojio obećanu zemlju, pa se na ovaj način spominje i samo osvajanje Palestine uz pomoć Božju.

»Sakupio je narode pod našu vlast«. Hebr. riječ jadber većina tumačitelja prevodi u smislu podlaganja ili podređivanja tuđih naroda pod vlast izabranog naroda. Sv. Jeronim međutim prevodi sa »congregavit populos subter nos« udaljujući se na taj način od Sedamdesetorice koju su preveli sa »subjecit populos nobis«. Mislim da je sv. Jeronim pogodio točnije smisao Psalmiste. U osvojenoj Palestini bilo je i takovih etničkih skupina koje su se dragovoljno pridružile Israelcima i poprimile čak i njihovu vjeru. Za ove je ispravnije kazati da su se sakupili pod vlast izabranog naroda nego da su mu bile podložene. A u drugom dijelu stiha, gdje se kaže: »A plemena pod naše noge«, riječ je o onim etničkim skupinama koje su Israelci silom podjarmili.

»Odabra za nas našu baštinu — Jakovljeo ponos, koji je On htjeo!« Bog je odredio koju će zemlju pokloniti Abrahamu i njegovom potomstvu. Ali to je bilo samo obećanje onda. A

sada je stvarnim osvajanjem to obećanje ispunio i svoje odabranje djelom pokazao. — U ovom i prednjem stihu spomenuto je izričitim riječima osvajanje Palestine.

TUMAČENJE

Mislim da je posve jasna zamisao Psalmiste: Bog se potpunim pravom ima smatrati Posjednikom, Gospodarom a potom i Kraljem Palestine jer ju je On osvojio za se i za svoj narod.

St. 6—9.

6. *»Uzašao je Bog uz trubljenje i klicanje, Yahwé uz odzvanjanje rogova!«*
7. *»Svirajte i pjevajte Bogu, svirajte i pjevajte * svirajte i pjevajte Kralju našemu, svirajte i pjevajte!«*
8. *»Bog je postao Kraljem čitave zemlje! * svirajte i pjevajte umjetnički!«*
9. *»Bog je zavladao nad poganskim narodima: * Bog je zasjeo na svoje sveto prijestolje!«*

FILOLOŠKE BILJEŠKE

»Uzašao je Bog uz trubljenje i klicanje«. Na mjesto trubljenja i klicanja u izvorniku se nalazi teru'â, riječ koju sam protumačio u 2. st. Ovdje ona označuje trubljenje, poklike i slavlje, kojim bi se nekoga proglasilo kraljem. Kao što su proglasivali zemaljskog kralja na isti način su Israelci morali proglasiti i Boga, koji se je prisutan u kovčegu zavjetnom penjao na goru Sion, za svoga kralja.

»Svirajte i pjevajte Bogu... svirajte i pjevajte Kralju našemu!« Drugim riječima: Proglasite Boga našega za svoga Kralja!

»Bog je postao Kraljem čitave zemlje«. Radi se o Palestini, čij je Kralj postao Bog jer su Ga takvim priznala sva plemena. Ovo je ujedno bila i formula kojom bi se netko proglasio za kralja. Na izgovaranje ove formule je pozvao Psalmista Israelce u prednjem stihu.

»Pjevajte umjetnički«. U izvorniku maškîl, riječ koja se nalazi u naslovu nekoliko Psalama a označuje posebni vještački i umjetnički način sviranja i pjevanja dotičnih Psalama. Ovdje je Psalmista htjeo pozvati Israelce da dadu sve što mogu u proslavi proglašenja Boga za Kralja.

»Bog je zavladao nad poganskim narodima: Bog je zasjeo na svome svetom prijestolju!« Bog je oteo Palestinu poganskim narodima, pokazavši time svoju vrhovnu božansku moć i pravo, ili, kako se Psalmista slikovito izrazuje, zasjeo je na svoje prijestolje.

TUMAČENJE

I u ovim stihovima je jasna zamisao Psalmiste: On je u prvom dijelu Psalma dokazao pravo Boga da bude kraljem obećane zemlje i svoga naroda. A sada se ostvaruje to pravo, unaša se kovčeg zavjetni u šator sagrađen od Davida na Sionu i ta se činjenica tumači kao ustoličenje Boga za Kralja.

St. 10

10. *»Narodni prvaci su se složili: * da sačine puk Boga Abrahamova.«*
»Bogu pripadaju štivovi zemlje, uzdigli su se silno!«

FILOLOŠKE BILJEŠKE

»Narodni prvaci su se složili«: označena su razna Israelska plemena koja su se pod Davidom ujedinila da stvore jedno kraljevstvo, kraljevstvo Boga Abrahamova.

»Bogu pripadaju štitovi zemlje«. Štitovi u slikovitom pjesničkom jeziku označuju najbolje junake koji štite samostalnost države. Najbolji junaci iz svih plemena sada su se složili da uz pomoć Božju brane svoj narod i svoju zemlju. Tako složni Israel postao je jaki i ugledni narod s kojim moraju računati svi susjedi.

TUMAČENJE

U zaključku Psalmista hvali jedinstvo raznih plemena Israelovih koja su se složila da stvore jedno jedinstveno kraljevstvo koje ne će biti kraljevstvo Davidovo nego kraljevstvo Božje. Usko povezani s Bogom i međusobno prvaci raznih plemena će biti doista jaki.

***

Ako se pravilno shvate razni izrazi te ako se dobro uoči zamisao Psalmiste, vidjet će se lako da se on zbilja pozivlje na konkretne povjesne činjenice i da je čitavi Psalam usmjeren prema događaju ustoličenja Yahwé-ova na Sionu i prema značenju tog događaja.

O. IVAN ŠTAMBUK

KARTOTEKE, KUĆNI POSJETI, KAPELANI

Nosio sam ja odavna ovu temu u glavi. Imao sam i ponešto materijala za njezinu dokumentaciju. Ali, ovih dana došao je čovjek koji me je natjerao da odmah sjednem i napišem o njoj ovaj članak. Kao da mi ga je sam Bog poslao!

Nije mi ništa sugerirao. On je samo pričao. Jedan mladomisnik iz poznatog industrijskog mjesta. I iz mjesta sa starim i lijepim katoličkim tradicijama.

Ima sada svašta i u njihovoj župi. Svijet se kvari. I onaj domaći. Pošao za modom i za duhom vremena. Dolaze strani radnici i donose svakakve nekršćanske običaje. Sve je više konkubinata i nevjenčanih mladih parova.

Nešto je valjalo učiniti. Pa novi župnik, čovjek oduvijek odvažan i inicijativan, odlučio pokušati sa direktnom protuofenzivom. Sa jurišem na položaje. »Ako brdo neće k Muhamedu, hoće Muhamed k brdu!« Ne dolaze mu konkubinarci u crkvu, bježe od susreta sa župnikom; pa otići će on k njima; potražit će ih u njihovim rupama: kod kućâ.

Najzgodnije mu je izgledalo, da to učini o Božiću i Bogojavljenju, uz blagoslov kućâ.

Neće on više ove godine nijedne kuće u kojoj ima katolika mimoilaziti. Ne će on više ove godine bojkotirati ni konkubinarskih vrata. Za kaznu; »ad statuendum exemplum«. Prošlo je doba gdje je ta metoda zastrašivanja i moralnog pritiska palila. Danas nitko od onih modernih ne će zaplakati — a ne će ni protestirati — ako mu ne dođeš. On će im stoga svima i od reda ponuditi svetu vodu. Ne će im blagoslov Crkve naškoditi ni ako su grješnici. I opsjednute Crkva škropi i moli nad njima eksorcizme.

I župnik, ne budi lijen, pobrao i popisao sve adrese po gradu. I podigao na noge sve raspoložive svećeničke sile. I on i njegov kapelan — danas ih već ima dva, velika je to župa — zaredali lijepo mjestom, od kuće do kuće, sa popisom u rukama.

Uvijek će u svakoj kući pitati i kako je s vjenčanjem. Pa gdje je god moguće — gdje su god muškarac i žena slobodni — navraćat će ih da se vjenčaju.

Smislili — učinili.

A rezultat?

Ja sada točno ne znam koliko su u svemu otkrili konkubinata, odnosno nevjenčanih parova. Nije mi to mlado-

misnik rekao. Ali rekao mi je da su ih 40-ak sanirali, uredili, u mjesec-dva dana. 40 parova koji su bili slobodni pristali su da se vjenčaju. A da su ljudi u župskom uredu čekali da im sami dođu, Bog zna bi li i jedan od njih 40 došao.

Četrdeset je brakova bilo uređeno. Osamdeset savjesti našlo je opet mir. 160 žalosnih roditeljskih srdaca bilo je utješeno. U 40 kuća vratio se je opet Bog. U 40 obitelji ušao je opet njegov blagoslov i milost njegovih sakramenata. Bog sam zna koliko će još djece iz njih biti tokom vremena pozakonjeno, kršteno, privedeno k Crkvi i kršćanskom odgoju.

Je li župnik dao i moliti po župi za uspjeh te svoje akcije, ne znam. Valjda jest. Stoga ne znam ni koliko od toga uspjeha otpada na vjerničku molitvu a koliko na svećeničke žrtve i revnost. Ne znam, ni je li pozvao u pomoć i rodbinu; je li mobilizirao majke, oce, braću, sestre, kumove i kume. Valjda jest. Ako jest, ni to nije bilo uzalud. Bilo je i dobro i potrebno.

Uostalom nije to toliko ni važno za svrhu ovoga članka. Dosta je bilo konstatovati činjenicu. Pastoralne su dedukcije kao na dlanu. Tri prije svega:

NE MOŽEMO MI VIŠE VODITI PASTVE SAMO IZ ŽUPSKOG UREDA I SAKRISTIJE. To je danas isto što i formalno prepuštanje najkritičnijih terena protivniku. Nije to više apostolat; to je samo jedna vrst duhovnog matičarstva: kancelarijska pastva s uredovnog prozorčića. Valja ići u kuće i na teren; valja individualno pastorizirati; valja se otimati za svaku dušu; valja mobilizirati lajičke apostole i aktiviste; valja organizirati vojsku molitelja.

NEMA DANAS NIŠTA BEZ EVIDENCIJE, BEZ STATISTIKE, BEZ KARTOTEKE. Bez toga je, osobito po gradovima, pastva samo polupastva. Vojevanje bez rekognosciranja terena, bez pregleda situacije, bez izvidničke službe, bez strateškog i operacionog plana. Udaranje na sreću; juriš u slijepo. Ne poznajemo pozicija; ne znamo, koliko smo jaki na pojedinim sektorima, ni kakav je gdje razmještaj i raspored snaga, naših i protivničkih; ne vidimo ni gdje su nam slabe točke, ni gdje su nam jake; svako je ozbiljno pastoralno prognoziranje nemoguće. Događat će nam se svaki dan da propustimo i najbolje šanse; da bez potrebe izgubimo i sigurne bitke. Nerealni smo u ocjeni situacije.

Tko to od nas nije toliko puta instinktivno osjetio! Osobito u ispovjedaonici. Tuži ti se mati šta joj je bilo s ovoga a šta s onoga sina, šta s ove a šta s one kćeri. Rasula se čitava jedna nekada katolička obitelj. A od službene župske pastve nitko za to ni ne zna: nitko ni ne kuša da intervenira dok je još vrijeme. Ili: izbila djevojka iz provincije u grad. A od službene duhovne pastve nitko ne zna ni da je došla, ni gdje stanuje, ni kod koga služi. Tek iza pola godine došla je prvi put na ispovijed. Ostala je i bez uskrsne pričesti. Nitko joj nije rekao ni gdje je crkva, ni kada se može ispovjediti, ni da u gradu ima i večernja Misa. Godinu dana živi kao da je u Mongoliji. Naša duhovna pastva za nju ne zna; za nas ona ne postoji. Da nije donijela malo vjere u srcu sa sela i da je milost Božja nije čuvala, po nama je slobodno mogla otići među bludnice.

A neka mi nitko ne kaže da tako mora biti! Da su prilike od nas jače. Da je svaki grad veliki kotao u kojemu se je sve izmiješalo i gdje nitko ni za koga ne zna.

Nije tako. Milicija, gradska uprava, izborna komisija, porezni ured, znadu za svakoga. A metoda im je svima i uvijek ista. Pribiru podatke; vode evidenciju. Možemo to i mi. Tko nam brani? I moramo, ako nećemo da ostanemo pastoralno bespomoćni i impotentni. Gradska i velegradska pastva traže to imperativno. Ako na selu župnik još i može, koliko toliko, iz pameti evidentirati svaku svoju obitelj i svakoga svoga vjernika, njegov to gradski kolega ne može, ni da se raščetvori. Kod njega se radi o desecima hiljada. I o ljudima u neprestanoj fluktuaciji. Stotina ih svaki mjesec ode, a stotina dođe. Svaki dan netko seli; svaki dan netko promijeni stan i boravište.

Bez kartoteke tu ne ide. Bez kurentne i ekspeditivne kartoteke.

U Njemačkoj su po gradskim župama vodili kartoteke još pred 60, 70 godina. Ni kod njih, to se zna, ne dolazi svaki kršten katolički čovjek u crkvu. I kod njih mnogi ne haju za svoje župsko i crkveno pripadništvo. I kod njih ima mješovitih brakova. I kod njih ima otpadnika, konkubinaraca, dvoženaca; ljudi koji su posve prekinuli s Crkvom. Ima ih kolikogod hoćeš. Više nego kod nas. Ali župnik ondje barem zna i za te svoje »druge ovce«. Zna kad je koji od tih »tuđinaca« došao u njegov rajon. Zna kako se zove. Zna je li vjenčan ili nije. Zna i koliko ima djece. I — može uvijek

pastoralno intervenirati. Barem u granicama svojih mogućnosti. Barem indirektno i izdaleka. Barem preko susjeda i lajičkih apostola. I može mu pokucati na vrata kad ispane prilika. Doći će mu da nikada, a ono kad bude na smrtnoj postelji. Ne će, kao kod nas, doznati da mu je jedan župljanin umro bez sakramenata — »sine luce, sine cruce«, — istom kad mu u kancelariji najave njegov pokop ili sa osmrtnice na uličnoj oglasnoj ploči.

NIJESU NAM KAPELANI SUVIŠNI. NIJESU NAM SUVIŠNE NI ŽUPSKE SESTRE. Suvišni su nam možda dok pastoriziramo na starinsku: čekajući da nas pozovu na bolesnika i da nam sami dođu na zaruke. Ali ako hoćemo da imamo u župi statistiku i evidenciju, točnu i kurentnu, i ako hoćemo da tražimo izgubljene i odlutale ovce, i po kućama, nijesu nam suvišni. Naprotiv: potrebni su nam; prijeko potrebni. Mora netko sustavno raditi i oko omladine i ministranata; mora netko »loviti duše«; mora netko ispisivati i dopunjavati cedulje u kartoteki.

Treba nam kapelana. Na gradskim župama pogotovu. Samo ne smiju to biti kapelani, koji sjede u kancelariji za šahovskom pločom ili ćaskaju sa posjetnicima o rezultatima sportskih utakmica dok u isto vrijeme nitko u župi ne zna ni koliko je u njoj vjernika, ni koliko je konkubinata, ni koliko je nekrštene djece, ni u kojoj kući leži težak bolesnik ili bespomoćan starac, što se još nije ispovjedio ni spremio na zadnji put.

A, »nota bene«, župnik vodi i odgaja svoje kapelane; on im zapovijeda; on im je šef. Zato je za njih i odgovoran. I za njih, i za organizaciju svoje župske duhovne pastve! Č. Č.

Središnja tema koncila treba biti Crkva, i to prije svega nutarnji život Crkve, njezina otajstva vjere i spasenja, njezina hijerarhijska struktura, njezini staleži, njezina djelatnost za spasenje čovječanstva, a zatim izvanjski život Crkve koji je usmjeren na službu cijelom svijetu.

Kardinal Suenens

VIDICI

MISAL KRŠČANSKEGA OBČESTVA ALI MISAL ZA KRŠČANSKO OBČESTVO

On koncu leta 1963 bo pri francosko-belgijski založbi Editions Biblica izšel novi francoski misal z naslovom »Missel de l'assemblée chretienne«. Uredništvo revije Paroisse et liturgie, ki je sodelovalo pri izoblikovanju in izdaji novega misala, je že pred izidom (štev. 5/1963, 405—411) razložilo načela, ki so vodila njegove sestavljavce. Ker so ta načela zelo zanimiva in se bomo z enakimi potrebami morali srečati tudi pri nas, jih v kratkem posnemamo:

Na vprašanje, zakaj prirejati nov misal pred izvedbo koncilske liturgične reforme, odgovarjajo z različnimi odgovori, katerih eden je tudi ta, da reforma v celoti ne bo izvedena prej kot v osmih ali desetih letih, to pa je dovolj za življenje novega misala. Drugi odgovor je, da tudi vmesni čas ne bo brez sprememb, ki jih bodo najbrž postopama uvajali, novi misal naj pa že zdaj nanje vernike in duhovnike pripravi. Zlasti se bo treba pripraviti na spremembo jezika v prvem delu maše, v liturgiji Božje besede. Novi misal, ki je v tem delu maše tiskan samo v francoščini (ne več latinsko-francoski kot večina doslej), naj pomaga pri pastoralni pripravi na novo liturgijo. Prevod mašnih besedil je zelo izboljšan, da bo lahko osnova bodoči uradni izdaji: berila so vzeta iz že odobrenega novega francoskega lekcionarja, antifone in psalmi so v Gélineaujevem prevodu prirejeni za resnično petje, vse oracije so prevedene na novo tako, da jih bo mogoče glasno moliti, kadar bo to dovoljeno. Ker so dosedanje izdaje misala imele tiskano obojno besedilo — izvirno in prevod, se je prevod navadno zadovoljeval s približno pravilnostjo; ker naj bi novi prevod imel tudi samostojno vrednost, lepoto, natančnost in blagoglasnost, so prevajavci morali uporabiti precej besed iz bibličnega izrazja, ki jih ni v občem besednem zakladu in so se jih dosedanje izdaje izogibale.

Prostor, ki ga je doslej v misalih zavzemalo latinsko besedilo, so v novem misalu uporabili za številne opombe, v katerih so razložili težja mesta; z njimi so misal hkrati spremenili v priročnik krščanskega nauka in vzgoje. Nedeljska ali celo vsakdanja uporaba novega misala naj krščanskemu laiku omogoči čim več verskega znanja in spodbude za življenje. Številne opombe in razlage bodo vernika vključile v misterij odrešenja, kakor ga Cerkev obhaja v svoji liturgiji. Uvodi v posamezne nedelje in tedne cerkvenega leta se naslanjajo na biblično mašno besedilo, s katerim osvetljujejo različna področja življenja vernikov. Opombe, ki spremljajo posamezna mašna besedila, bodo verniku preko zveličavnega dogodka, ki ga maša obhaja, osvetlile njegovo vsakdanje življenje in ga navajale k apostolatu. Pri svetniških godovih in praznikih razlaga sicer omenja svetnikovo življenje, ne ustavlja se pa preveč ob zunanjostih, ampak poudari tisto skrivnost odrešenja, iza katere je svetnik črpal moči za svoje

apostolsko delovanje. Še bolj aktualne hočejo biti tiste opombe, ki opozarjajo na sedanje razmere v krajih, kjer je svetnik živel, ali o obliki apostolata, kateremu je posvetil svoje življenje. Stotine takih drobnih opozoril naj vernike, ki bodo novi misal uporabljali, vključijo v misijonsko, ekumensko in apostolsko delo sedanjega življenja Cerkve.

Revija Paroisse et liturgie bo novi misal po izidu deloma ali celo v celoti postala svojim naročnikom, da bi tako čim bolj podprla pastoralno izrabo novih možnosti, ki se v liturgični obnovi odpirajo za življenje Cerkve in posameznega vernika. Tisti, ki gledajo v bodočnost, namreč vedo, da najboljše reforme ne bodo dosegle obnove življenja v Cerkvi, če nanje ne bomo pripravljeni. Splošna uvedba živega jezika v prvem delu maše bo dosegla svoj namen le, če bomo dobro pripravljeni.

NOVI DVOJEZIČNI OBREDNIKI

Letos je obredna kongregacija potrdila več novih dvojezičnih obrednikov, ki so v liturgično prakso prinesli nekaj novosti. Tak obrednik je dovoljen za uporabo v **Južni Ameriki**, drugačen za škofije na **Poljskem**, deloma pa je nov poročni obrednik za škofijo **Metz** na Francoskem.

Poročni obred v **Metzu** (latinsko-francosko-nemški) je odslej precej podoben novemu belgijskemu obredu, ker pa bo najbrž stopnja do splošnega francoskega obrednika, so vanj vnesene nekatere novosti. Duhovnik sprejme zaročenca pri cerkvenih vratih; sprejemni obred vsebuje petje (Veni Creator ali kaj drugega) in molitev. Takoj zatem se začne poročna maša, med katero po branju evangelija duhovnik zaročenca nagovori. Šele po izmoljeni antifoni za darovanje sledi zakramentalni obred: zaročenca si izmenjata privolitev v zakon in s tem prejmeta zakrament. Vključitev poročnega obreda v mašo je največja novost tega obrednika, ki vsebuje seveda tudi obred za poroko izven maše.

Poljski obrednik, ki je začel veljati z letošnjo veliko nočjo v vseh poljskih župnijah, nima prevedenih vseh obredov iz Rimskega obrednika in je seveda samo dvojezični, ker so vse bistvene zakramentalne formule in eksorcizmi še vedno latinski. **Previdevanje** bolnikov je po zgledu novejših obrednikov urejeno tako, da duhovnik po spovedi podeli najprej sv. maziljenje in šele na koncu sv. obhajilo kot popotnico. Pri obiskovanju bolnikov naj bi duhovnik z molitvami in obredi v bolniku poživil vero (branje evangelija in nekatere molitve) in mu izkazal dejanje ljubezni. Poročni obred, ki je v celoti poljski, vsebuje za uvod Veni Creator, branje odlomka sv. pisma ali nagovor, blagoslov prstanov, trojno vprašanje in odgovor (vzameš v zakon?, ostaneš zvest do smrti?, sprejmeš in vzgajaš otroke?), tradicionalno prisego zvestobe (ki jo izgovarjata oba zaročenca drug za drugim), nadenitev prstanov s spremnim besedilom, ki ga govorita novoporočenca: »Moja žena (moj mož), sprejmi prstan — znak zakonske zvestobe — v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha«. **Pogrebni obred** se

apostolsko delovanje. Še bolj aktualne hočejo biti tiste opombe, ki opozarjajo na sedanje razmere v krajih, kjer je svetnik živel, ali o obliki apostolata, kateremu je posvetil svoje življenje. Stotine takih drobnih opozoril naj vernike, ki bodo novi misal uporabljali, vključijo v misijonsko, ekumensko in apostolsko delo sedanjega življenja Cerkve.

Revija Paroisse et liturgie bo novi misal po izidu deloma ali celo v celoti postala svojim naročnikom, da bi tako čim bolj podprla pastoralno izrabo novih možnosti, ki se v liturgični obnovi odpirajo za življenje Cerkve in posameznega vernika. Tisti, ki gledajo v bodočnost, namreč vedo, da najboljše reforme ne bodo dosegle obnove življenja v Cerkvi, če nanje ne bomo pripravljeni. Splošna uvedba živega jezika v prvem delu maše bo dosegla svoj namen le, če bomo dobro pripravljeni.

NOVI DVOJEZIČNI OBREDNIKI

Letos je obredna kongregacija potrdila več novih dvojezičnih obrednikov, ki so v liturgično prakso prinesli nekaj novosti. Tak obrednik je dovoljen za uporabo v **Južni Ameriki**, drugačen za škofije na **Poljskem**, deloma pa je nov poročni obrednik za škofijo **Metz** na Francoskem.

Poročni obred v **Metzu** (latinsko-francosko-nemški) je odslej precej podoben novemu belgijskemu obredu, ker pa bo najbrž stopnja do splošnega francoskega obrednika, so vanj vnesene nekatere novosti. Duhovnik sprejme zaročenca pri cerkvenih vratih; sprejemni obred vsebuje petje (Veni Creator ali kaj drugega) in molitev. Takoj zatem se začne poročna maša, med katero po branju evangelija duhovnik zaročenca nagovori. Šele po izmoljeni antifoni za darovanje sledi zakramentalni obred: zaročenca si izmenjata privolitev v zakon in s tem prejmeta zakrament. Vključitev poročnega obreda v mašo je največja novost tega obrednika, ki vsebuje seveda tudi obred za poroko izven maše.

Poljski obrednik, ki je začel veljati z letošnjo veliko nočjo v vseh poljskih župnijah, nima prevedenih vseh obredov iz Rimskega obrednika in je seveda samo dvojezični, ker so vse bistvene zakramentalne formule in eksorcizmi še vedno latinski. **Previdevanje** bolnikov je po zgledu novejših obrednikov urejeno tako, da duhovnik po spovedi podeli najprej sv. maziljenje in šele na koncu sv. obhajilo kot popotnico. Pri obiskovanju bolnikov naj bi duhovnik z molitvami in obredi v bolniku poživil vero (branje evangelija in nekatere molitve) in mu izkazal dejanje ljubezni. Poročni obred, ki je v celoti poljski, vsebuje za uvod Veni Creator, branje odlomka sv. pisma ali nagovor, blagoslov prstanov, trojno vprašanje in odgovor (vzameš v zakon?, ostaneš zvest do smrti?, sprejmeš in vzgajaš otroke?), tradicionalno prisego zvestobe (ki jo izgovarjata oba zaročenca drug za drugim), nadenitev prstanov s spremnim besedilom, ki ga govorita novoporočenca: »Moja žena (moj mož), sprejmi prstan — znak zakonske zvestobe — v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha«. **Pogrebni obred** se

opravi deloma latinsko (v cerkvi), deloma poljsko (doma, po poti in na pokopališču). Antifone in psalmi se pri tem obredu zdaj prvič pojejo po gregorijanskih koralnih napevih (kot pri nas). Novi obrednik je zamenjal prejšnjega iz 1927, ki je bil odobren še pred začetkom poljske liturgične obnove (revija Mysterium Christi 1929). (Paroisse et liturgie 1963, 5, 485-490)

SVEĆENIČKE DUHOVNE VJEŽBE

ŠUTNJA

Nešto, što ozbiljne svećenike uvijek, s pravom, smeta, pa i izaziva, jest manjak sabranosti; rekoh »manjak sabranosti«, a zapravo treba reći: nemogućnost sabranosti; nemogućnost, kojoj su krivci braća svećenici, koji u potpunoj šutnji ne vide apsolutno nužno sredstvo, da duhovne vježbe i uspiju.

Šta su tri dana duhovnih vježbi? Onaj minimum, bez kojeg se klasične duhovne vježbe ne mogu ni zamisliti. Pa, ako onda još nema potpune šutnje kroz ta tri dana, onda nema ni duhovnih vježbi; onda riječi egzercitatora mogu biti »aes sonans« ili »cymbalum tinniens« (1 Cor, 13, 1), a o punom uspjehu nema ni govora.

A za vrijeme skoro svih ili valjda naprosto svih svećeničkih duhovnih vježbi ima takvih svećenika, možda i velik broj, koji nikako ne shvaćaju ozbiljno duhovnih vježbi. Možda gledaju na njih više kao na priliku za sastanke sa svećenicima, s kojima se nisu vidjeli cijelu godinu, a žele se s njima porazgovoriti; možda više kao na zgodu za rješavanje pastoralnih problema, koji ih muče; a možda — makar i ne htjeli to formalno priznati — kao na priliku za obično ćaskanje. Po gdjekojim se sobama pije nakon popodnevne »sieste« zajednički crna kava i uz nju pretresaju aktuelni crkveni događaji, pa i šale zbijaju; navečer se razgovara do u kasnu noć; svaki se odmor provede u razgovoru; a možda i vrijeme, koje bi imalo biti ispunjeno razmatranjem ili duhovnim štivom. Opazio sam jedamput i to, da se za vrijeme duhovnih vježbi otišlo autom, motorom, svejedno, na neku kućnu zabavicu. Jedan, inače, na izgled, dosta ozbiljan svećenik rekao mi je, da on ne spada u krajnosti: niti je od onih, koji stalno brbljaju, a ne pripada ni onima, što rigorozno šute.

Jedva možemo vjerovati, da su svećenici, koji za vrijeme duh. vježbi brbljaju, osvjedočeni o ispravnosti svoga postupanja. Ako jesu, to su u najmanju ruku ljudi bez dubine, a njihovo takvo teoretiziranje upućuje na žalostan manjak duhovne inteligencije i znak je nikakve ili vrlo bijedne asketske naobrazbe i prakse.

Zar se uz takvu situaciju može pretpostaviti, da je udovoljeno uvjetima za dobru godišnju veliku ispovijed? A o kakvim čvrstim odlukama za budućnost sigurno ni govora! Manjak je sabranosti — a bez potpune šutnje je sigurno nema! — vrlo pogodno tlo za neumjesno kritiziranje egzercitatora, mjesto da se njegove riječi uzimaju dobronamjerno, u duhu poniznosti i pokajnički. Uz ma-

opravi deloma latinsko (v cerkvi), deloma poljsko (doma, po poti in na pokopališču). Antifone in psalmi se pri tem obredu zdaj prvič pojejo po gregorijanskih koralnih napevih (kot pri nas). Novi obrednik je zamenjal prejšnjega iz 1927, ki je bil odobren še pred začetkom poljske liturgične obnove (revija Mysterium Christi 1929). (Paroisse et liturgie 1963, 5, 485-490)

SVEĆENIČKE DUHOVNE VJEŽBE

ŠUTNJA

Nešto, što ozbiljne svećenike uvijek, s pravom, smeta, pa i izaziva, jest manjak sabranosti; rekoh »manjak sabranosti«, a zapravo treba reći: nemogućnost sabranosti; nemogućnost, kojoj su krivci braća svećenici, koji u potpunoj šutnji ne vide apsolutno nužno sredstvo, da duhovne vježbe i uspiju.

Šta su tri dana duhovnih vježbi? Onaj minimum, bez kojeg se klasične duhovne vježbe ne mogu ni zamisliti. Pa, ako onda još nema potpune šutnje kroz ta tri dana, onda nema ni duhovnih vježbi; onda riječi egzercitatora mogu biti »aes sonans« ili »cymbalum tinniens« (1 Cor, 13, 1), a o punom uspjehu nema ni govora.

A za vrijeme skoro svih ili valjda naprosto svih svećeničkih duhovnih vježbi ima takvih svećenika, možda i velik broj, koji nikako ne shvaćaju ozbiljno duhovnih vježbi. Možda gledaju na njih više kao na priliku za sastanke sa svećenicima, s kojima se nisu vidjeli cijelu godinu, a žele se s njima porazgovoriti; možda više kao na zgodu za rješavanje pastoralnih problema, koji ih muče; a možda — makar i ne htjeli to formalno priznati — kao na priliku za obično ćaskanje. Po gdjekojim se sobama pije nakon popodnevne »sieste« zajednički crna kava i uz nju pretresaju aktuelni crkveni događaji, pa i šale zbijaju; navečer se razgovara do u kasnu noć; svaki se odmor provede u razgovoru; a možda i vrijeme, koje bi imalo biti ispunjeno razmatranjem ili duhovnim štivom. Opazio sam jedamput i to, da se za vrijeme duhovnih vježbi otišlo autom, motorom, svejedno, na neku kućnu zabavicu. Jedan, inače, na izgled, dosta ozbiljan svećenik rekao mi je, da on ne spada u krajnosti: niti je od onih, koji stalno brbljaju, a ne pripada ni onima, što rigorozno šute.

Jedva možemo vjerovati, da su svećenici, koji za vrijeme duh. vježbi brbljaju, osvjedočeni o ispravnosti svoga postupanja. Ako jesu, to su u najmanju ruku ljudi bez dubine, a njihovo takvo teoretiziranje upućuje na žalostan manjak duhovne inteligencije i znak je nikakve ili vrlo bijedne asketske naobrazbe i prakse.

Zar se uz takvu situaciju može pretpostaviti, da je udovoljeno uvjetima za dobru godišnju veliku ispovijed? A o kakvim čvrstim odlukama za budućnost sigurno ni govora! Manjak je sabranosti — a bez potpune šutnje je sigurno nema! — vrlo pogodno tlo za neumjesno kritiziranje egzercitatora, mjesto da se njegove riječi uzimaju dobronamjerno, u duhu poniznosti i pokajnički. Uz ma-

njak šutnje duhovne se vježbe za brbljavce mogu lako okrenuti u sastanke, na kojima se kritiziraju i najumjesnije odredbe crkvenih vlasti i šire lake i sa crkvenog stanovišta vrlo sumnjive teorije.

Na koncu konca ne treba ni da pitamo, što želi Crkva od nas za vrijeme duhovnih vježbi. Treba se samo pitati, koja je svrha te ustanove, pa da bude svakom pametnu čovjeku jasno, da je šutnja njihov nužni elemenat. Bog je auktor svih dobrih ustanova na zemlji, pa tako sigurno i duhovnih vježbi. A Bog sigurno želi za vrijeme duhovnih vježbi potpunu šutnju. I baš će biti blagoslovljena ona tobožnja briga, kako da riješimo ovaj ili onaj pastoralni problem, ako ga hoćemo da riješimo onda, kad bismo se morali baviti ispitivanjem svoje savjesti, kontrolom našeg ćudoredno-vjerskog života u prošlosti, svoje pobožnosti i stvarati čvrste odluke za bolji svećenički život i rad u budućnosti. A svoje brbljanje opravdavati rečenicom: »Tko može imati što protiv toga, ako se ja za vrijeme duhovnih vježbi porazgovorim sa svojim kolegom, s kojim se nisam vidio već godinu i više?« — to je samo znak površne svećeničke duše! Na koncu možeš i toga imati, samo dođi dosta rano, već uoči prvog dana, i ostani sve do dana iza trodnevnih duhovnih vježbi (petak ujutro!), pa ćeš se moći i narazgovarati do mile volje.

Trebalo bi da djeluju protiv brbljanja za vrijeme egzercicija naši popularni svećenici; oni, koji znaju svojim smislom za humor i svojim vedrim nastupom tako lijepo začinjati svećeničke sastanke. Bar bi psihološki to jače djelovalo, negoli da reknu štogod u korist šutnje svećenici, koji uživaju glas odveć strogih.

ŠTA OČEKUJEMO OD EGZERCITATORA?

U vezi s maloprije spomenutim očekuju s pravom oni, koji žele biti potpuno sabrani, da egzercitatori uz važnost šutnje za svakoga, koji obavlja duhovne vježbe, naglase i njezinu socijalnu stranu. Svojim brbljanjem smetamo onima, koji duhovne vježbe shvaćaju ozbiljno i žele, da održavaju šutnju rigorozno. Ima egzercitatora, koji o šutnje ne progovore ama baš nijednu riječ. Radi upravo skandalozne brbljavosti neće neki svećenici ni da idu na zajedničke duhovne vježbe, nego se potrude, da ih obave sami negdje u zabiti. A ipak je za većinu nas bolje, da nam prodrma malko savjest netko drugi, a ne mi sami, da se ne bismo više uljuljavali u san, mjesto da svoju savjest ozbiljno ispitamo.

Još ću jednu stvar staviti na srce patrima, koji nam daju duhovne vježbe: Da ne budu toliko spektakularni (neki su temperamenti tome skloni!), koliko duhovni; da nam ne ugađaju toliko radoznalim ušima, ušima željnim senzacija, koliko da potresaju našom nutrinom. Željni smo i lakšeg stila — onog svetopisamskog, onog iz »Nasljeduj Krista«. A isto tako svećeničkim dušama, željnima popravka i napretka, mnogo više ugađa egzercitator, koji upotrebljava manje govorničkih elemenata, manje teških slika i fraza, a govori razgovijetno i dosta polako, nego

onaj, koji govori, kao da ima pred sobom vjerničke mase. Uvjeren sam, da se sve to stavlja na srce egzercitatorima i u njihovim teoretskim priručnicima, odnosno u pouci, koju im daju usmeno njihovi učitelji.

Možda bi naši egzercitatori, osobito oni stariji, iskusniji, ugledniji, mogli nešto učiniti i u tom smjeru, da trodnevne duhovne vježbe budu potpune. Tu mislim na dolazak uoči triju punih dana navečer, a isto tako na to, da se ne odlazi već treći dan navečer, već tek ujutro nakon puna tri dana. Danas je to mnogo lakše provesti, negoli prije rata, kad nije bilo većine današnjih autobusnih linija i veza i kad su vlakovi bili daleko polaganiji, nego što su danas. Egzercitatore sigurno ne treba o tome tek uvjeravati, da duhovnim vježbama nešto doista manjka, čini mi se: i puno, kad se dođe tek prvi dan ujutro, a odlazi već treći dan navečer; samo što, izgleda, to svojim slušateljima premalo naglašuju.

KONFERENCIJE ZA VRIJEME DUHOVNIH VJEŽBI

Ne znam, da li je uopće umjesno, da se za vrijeme duhovnih vježbi udešavaju sastanci u svrhu diskutiranja o suvremenim pastoralnim problemima; sastanci, na kojima bi pojedinci stavljali pitanja, a egzercitator bi, ili koji drugi od iskusnijih svećenika, na njih odgovarali. Ako egzercitator odgovori: »Ne znam!« ili pak bude zvučio neuvjerljivo njegov odgovor, psihološki je razumljivo, da mu se krnji ugled, da se slabi u dušama slušača ono, što je iznosio u svojim ekshortama za vrijeme duhovnih vježbi. Usto bi i takvi sastanci slabili nutarnju koncentraciju egzercitanata.

Inače bi takve konferencije bile samo poželjne, kad bi se na tri dana, koji bi bili rezervirani samo duhovnim vježbama, nadovezao i četvrti, gdje bi te diskusije bile u rukama starijih, iskusnih, revnih i egzemplarnih svećenika ili bi pak nekoliko njih održalo predavanja o čisto konkretnim važnijim problemima iz pastoralne prakse. Međutim to već imamo u svećeničkim konferencijama, koje se, hvala Bogu, drže već tri godine uzastopce.

Ali bi se egzercitator ipak tokom godine morao ozbiljno pozabaviti i važnim problemima suvremene pastve, jer nije moguće dati dobre duhovne vježbe, a da se egzercitator koliko-toliko njih bar ne dotakne.

JOŠ NEKE OPASKE

Jer imamo u brevijaru dosta novosti, u koje, izgleda, neki svećenici nisu ni ušli kako treba, ne bi bilo zgorega, da se egzercitator pobrine, kako bi se uz zajedničko moljenje brevijara u vrijeme egzercicija na njih upozorilo, bar na one, koje su aktuelne u ta tri dana. Bilo bi umjesno i, da se egzercitandi upozore, da mole umjereno polagano, kako ne bi pojedinci s pravom osjećali potrebu, da neke stvari mole nanovo, ili pak bili u napasti, da

ne sudjeluju pri zajedničkom moljenju. Osobito bi trebalo paziti na stanku pri asterisku.

Egzercitatori su mogli opaziti, da se njihovi slušači znaju interesirati za materijal iz njihovih ekshorti, koji bi se mogao zgodno upotrijebiti u propovijedima. Mogli su opaziti, da neki i bilježe pojedine stvari za vrijeme samih ekshorti. Ovo posljednje ja ne bih dozvolio, jer sigurno umanjuje mogućnost pune sabranosti i pune pažnje na ono, o čemu se govori. A jer preveliko interesiranje za propovjednički materijal u vezi s egzercicijama duhovnoj obnovi onih, koji duhovne vježbe obavljaju, više škodi negoli koristi, a s druge je strane i egzercitatorima dobro poznato, da kleru iz pastve s pravom nikad dosta zgodnih primjera za propovijedanje, zato bi mogli ovim zahtjevima lako doskočiti naši dragi egzercitatori tako, da zgodne primjere posebno pismeno obrade i još prije egzercicija dadnu umnožiti, pa da to, uz odgovarajuću novčanu odštetu, onda stave na dispoziciju egzercitandima. Svaki bi rado platio odgovarajući novac i bio zahvalan patru, a sabranost za vrijeme egzercicija ne bi trpjela.

Tu valja napomenuti, da bi tako egzercitatori pridonijeli lijep prilog za bolje propovijedanje. Primjeri izneseni u ekshortama za vrijeme duhovnih vježbi, u atmosferi šutnje, djelovali su snažno na same svećenike, pa će i oni u svojim propovijedima takve primjere snažnije iznijeti, negoli one, do kojih su došli izvan duhovnih vježbi. Kad ćemo unaprijed znati, da ćemo dobiti primjere, iznesene u ekshortama za vrijeme duh. vježbi, ne ćemo dolaziti u napast, da za vrijeme ekshorti ili poslije njih u svojim sobama bilježimo ono, što nije važno za naš osobni duhovni život, već korisno za našu pastoralnu praksu.

Zna se stavljati pitanje: Šta je bolje: Da li, da vrijeme određeno za razmatranje uglavnom ispuni egzercitator ili pak, da se ostavi dovoljno vremena egzercitandima. Sigurno bi bilo idealno, da ostane što više vremena za samostalno razmišljanje egzercitanada. Ali, kad o svemu promislimo, kad sve uzmemo u obzir, mislim da je ipak najbolje, da najviše vremena ispuni onaj, koji daje duhovne vježbe; ali baš zato da onda i govori dosta polagano i jednostavno, a snažno — da tako vrši ulogu dobre mamice, koja stavlja u usta svome djetetu već prožvakanu hranu. Ukoliko pak želi — a kako to ne će željeti?! — da njegovi slušači i nakon ekshorte ulože što više vlastitog truda, neka mu razdioba materijala u ekshortama i uopće obradba ekshorti bude takva, da se lako pamti. Ako slušači slabo pamte, ako nakon ekshorte ne nalaze materijala za vlastitu obradbu, iako su pažljivo pratili razlaganje, to je sigurno najčešće znak, da egzercitator nije imao uspješnu metodu. Vrlo bi dobro došla i kratka rekapitulacija nakon svake ekshorte.

F. KRALIK

ŠTO MNOGI NE ZNAJU

Svijećnica 1961. u Rimu. U velikoj dvorani Konzistorija dugi red prelata predao je papi Ivanu divno ukrašene svijeće. Tada zazvoniše u podne zvona sv. Petra anđeoski pozdrav. Nakon mo-

ne sudjeluju pri zajedničkom moljenju. Osobito bi trebalo paziti na stanku pri asterisku.

Egzercitatori su mogli opaziti, da se njihovi slušači znaju interesirati za materijal iz njihovih ekshorti, koji bi se mogao zgodno upotrijebiti u propovijedima. Mogli su opaziti, da neki i bilježe pojedine stvari za vrijeme samih ekshorti. Ovo posljednje ja ne bih dozvolio, jer sigurno umanjuje mogućnost pune sabranosti i pune pažnje na ono, o čemu se govori. A jer preveliko interesiranje za propovjednički materijal u vezi s egzercicijama duhovnoj obnovi onih, koji duhovne vježbe obavljaju, više škodi negoli koristi, a s druge je strane i egzercitatorima dobro poznato, da kleru iz pastve s pravom nikad dosta zgodnih primjera za propovijedanje, zato bi mogli ovim zahtjevima lako doskočiti naši dragi egzercitatori tako, da zgodne primjere posebno pismeno obrade i još prije egzercicija dadnu umnožiti, pa da to, uz odgovarajuću novčanu odštetu, onda stave na dispoziciju egzercitandima. Svaki bi rado platio odgovarajući novac i bio zahvalan patru, a sabranost za vrijeme egzercicija ne bi trpjela.

Tu valja napomenuti, da bi tako egzercitatori pridonijeli lijep prilog za bolje propovijedanje. Primjeri izneseni u ekshortama za vrijeme duhovnih vježbi, u atmosferi šutnje, djelovali su snažno na same svećenike, pa će i oni u svojim propovijedima takve primjere snažnije iznijeti, negoli one, do kojih su došli izvan duhovnih vježbi. Kad ćemo unaprijed znati, da ćemo dobiti primjere, iznesene u ekshortama za vrijeme duh. vježbi, ne ćemo dolaziti u napast, da za vrijeme ekshorti ili poslije njih u svojim sobama bilježimo ono, što nije važno za naš osobni duhovni život, već korisno za našu pastoralnu praksu.

Zna se stavljati pitanje: Šta je bolje: Da li, da vrijeme određeno za razmatranje uglavnom ispuni egzercitator ili pak, da se ostavi dovoljno vremena egzercitandima. Sigurno bi bilo idealno, da ostane što više vremena za samostalno razmišljanje egzercitanada. Ali, kad o svemu promislimo, kad sve uzmemo u obzir, mislim da je ipak najbolje, da najviše vremena ispuni onaj, koji daje duhovne vježbe; ali baš zato da onda i govori dosta polagano i jednostavno, a snažno — da tako vrši ulogu dobre mamice, koja stavlja u usta svome djetetu već prožvakanu hranu. Ukoliko pak želi — a kako to ne će željeti?! — da njegovi slušači i nakon ekshorte ulože što više vlastitog truda, neka mu razdioba materijala u ekshortama i uopće obradba ekshorti bude takva, da se lako pamti. Ako slušači slabo pamte, ako nakon ekshorte ne nalaze materijala za vlastitu obradbu, iako su pažljivo pratili razlaganje, to je sigurno najčešće znak, da egzercitator nije imao uspješnu metodu. Vrlo bi dobro došla i kratka rekapitulacija nakon svake ekshorte. F. KRALIK

ŠTO MNOGI NE ZNAJU

Svijećnica 1961. u Rimu. U velikoj dvorani Konzistorija dugi red prelata predao je papi Ivanu divno ukrašene svijeće. Tada zazvoniše u podne zvona sv. Petra anđeoski pozdrav. Nakon mo-

litve progovori papa: »Odlučili smo, da otvorimo 2. Vatikanski Sabor 11. listopada slijedeće godine. Ovaj smo datum namjerno izabrali, jer nas veže s velikim Efeškim Saborom. Kasnije on još najavi, da će jednu od primljenih svijeća poslati u Efez.

Efez obuhvaća površinu od 59 kvadratnih km. grčkih i rimskih ruševina i leži na turskoj obali Egeje. Poslije više stoljeća zaboravi danas ga opet posjećuju tisuće hodočasnika. Oni hoće prije svega da vide grob sv. Ivana Evanđeliste, kuću, gdje je navodno Majka Božja provela posljednje godine svoga života, i crkvu, u kojoj je držan 3. Opći Sabor.

U starini je Efez bio jedan od najljepših gradova rimskog svjetskog carstva, glavni grad Male Azije. U njemu se nalazio prekrasni hram Artemide (Dijane), jedno od 7 svjetskih čudesa, a bio je i glava onih sedam crkava, na koje se obraća sv. Ivan u svom Otkrivenju. Sv. Pavao, koji upravlja jedno pismo Efežanima, proveo je tri godine u njihovom gradu, najdulje vrijeme, koje je igdje proboravio na svojim misijskim putovanjima. Jedna od najizrazitijih ruševina u Efezu je veliki rimski amfiteatar sa svojih 24.000 sjedala, gdje je pobuna srebrnara silom prekinula apostolovu propovijed i čudesa, kako nam to opisuju Djela Apostolska.

Ali prije svega bio je Efez za prve kršćane grad sv. Ivana, Isusova ljubimca, koji se je imao brinuti za Majku Božju. Ivan je jedan od ono malo apostola, čiji nam je poznat kasniji život i grob. Predaja ide u neprekinutoj liniji sve do sv. Polikarpa, prvoga biskupa Smirne (umro je 156. p. Kr. mučeničkom smrću), koji je osobno poznavao sv. Ivana i od njega je bio posvećen za biskupa. Prema sv. Ireneju, koji je bio učenik sv. Polikarpa i umro 200. god. kao mučenik, vratio se je Evanđelista u Efez iz progonstva sa blizog otoka Patmosa, gdje je navodno radio kao rob u rimskim rudnicima. Ondje je nastala i njegova proročanska knjiga Otkrivenje.

Ivan je umro oko 100. god. u Efezu kao posljednji od dvanaest apostola za vrijeme Trajana. Mnogi biblicisti misle, da je on ondje napisao svoje evanđelje pod kraj života.

Kroz duge stotine godina bio je njegov grob cilj hodočašća. Prvotni grobni spomenik na ovom mjestu bio je jednostavni baldahin, koji su nosila četiri stupa, kako nam to opisuju hodočasnici onoga vremena, a to su otkrili i arheolozi g. 1926. Uski ulaz vodio je u podzemnu kriptu, gdje je bio svetac ukopan.

Ovaj je spomenik još stajao g. 431. kad se je bio sastao Efeški Koncil u gradu. U svojoj poruci na sabrane biskupe potiče ih papa Celestin, da budu svijesni »one ljubavi, u kojoj moramo živjeti po nauci sv. Ivana Apostola, čije relikvije vi pred sobom imate i štujete.«

U 6. stoljeću dao je car Justinijan podignuti veličanstvenu baziliku nad grobom Evanđeliste. Sa svojom duljinom od 120 m, sa svojih 6 velikih kupola, koje su se dizale u visinu oko 30 m i bile nakićene mozaicima, bila je ta crkva nalik na onu sv. Marka u Mlecima. Veći dio mramora, koji je bio upotrebljen za njezinu gradnju, bio je vjerojatno uzet iz ruševina poganskoga Dijanina hrama. Ovaj su hram, »svjetsko čudo«, razorili Goti g. 263.

Prvotni nadgrobni spomenik, četiri stupa, na kojima je počivao baldahin, bio je sačuvan u novoj bazilici. Platforma nad gro-

bom apostola bila je okružena stepenicama od jasnocrvenoga mramora, koji je vjerojatno potjecao sa otoka Patmosa.

Kad je islam u Srednjem vijeku osvojio Malu Aziju, pao je Efez u ruke Turaka. Crkva sv. Ivana upotrebljavana je neko vrijeme kao džamija (nađeni su ostatci munare u dvorištu), a onda je služila kao tržište (u ruševinama su našli mnogo krhotina turske lončarske robe). Napokon ju je razorio požar i potres.

Tokom slijedećih stoljeća građevina je postepeno propadala i tonula, pa kad je grad konačno napušten, zaboravljen je bio potpuno na njezin položaj sve do prvog svjetskog rata.

Opet otkriveno svetište bilo je do g. 1955. vrlo malo poznato kršćanskome svijetu, premda je ondje austrijski Arheološki Institut vršio opsežna iskopavanja. Između propalih zidova i stupova pasle su koze. A grob Isusova ljubimca-apostola bio je samo još jedna otvorena rupa u tlu, koja je vodila u kriptu.

G. 1955. pohodio je Tursku George B. Quatman, predsjednik Telefonskog Društva iz Lime u Ohio USA i odlučio je, da će opet obnoviti svetište sv. Ivana. On se osobno pobrinuo za njegovo uzdržavanje i osiguranje. Slijedeće godine osnovao je Američko Društvo za Efez sa sjedištem u Limi i započeo je sabiranje novca za ovo djelo. Katolici, protestanti i Židovi slali su mu darove, većinom manje svote, a šalju još i danas. Čitav iznos za poduhvat cijeni se na 6 milijuna Maraka. Trebat će najmanje još 5 godina, dok se to sakupi.

Duhovni vođa te organizacije je nadbiskup Smirne i apostolski vikar za Malu Aziju, Giuseppe Descuffi, koji je rođen u Turskoj i direktni je crkveni nasljednik sv. Ivana u jednoj od sedam crkava Otkrivenja, koja je ostala sve do naših dana kao živa nadbiskupija. Smirna, turski Izmir, leži 75 km sjeverno od efeških ruševina.

Obnavljanje bazilike započeto je g. 1957. pod nadzorom pok. profesora Franje Miltner, upravitelja Austrijskog Arheološkog Instituta. Zatim su radovi nastavljeni pod nadzorom jednog Tehničkog Komiteta od članova turskog Ureda za starine, Austrijskog Arheološkog Instituta i Quatmanova Društva.

Quatman planira, da opet sagradi i katedralu sv. Marije Bogorodice, koja se nalazi u ruševinama. U njoj su g. 431. držane sjednice Efeškog Koncila, na kojem je sudjelovalo oko 200 biskupa. Kao glavni rezultat ovoga Koncila bila je ponovo potvrđena nauka o božanskoj i ljudskoj naravi u jednoj osobi Isusa Krista. Bilo je također objašnjeno kao sastavni dio dogme i božansko Materinstvo Marijino kao »Theotokos«, Bogorodice.

G. 1935. poduzeo je papa Ivan, ondašnji Msgr. Angelo Roncalli, Apost. Delegat u Bugarskoj, povodom 1500 godišnjice Koncila u Efezu, hodočašće k ruševinama ove crkve sv. Marije Theotokos.

Sv. Marija Theotokos je nastarija crkva Majke Božje na svijetu. Jer u ono vrijeme nije bio ni običaj ni dozvoljeno posvećivati crkve svetima, osim na mjestima, koja su bila posvećena njihovim boravkom ili smrću, zaključuju neki historičari, pa postojanje ove crkve potvrđuje staru kršćansku predaju, prema kojoj je Majka Božja poslije Isusova uzašašća pratila sv. Ivana u Efez.

Ovo je mišljenje bilo neočekivano opet osvježeno prije 8 godina, kad je na jednom brežuljku iznad Egejskoga mora blizu Efeza otkrivena jedna građevina, u kojoj je imala živjeti Majka Božja. Kratko iza toga saznalo se, da su već prije grčki pravoslavni seljaci iz okolice, koji se smatraju Zpotomcima nekadašnjih efeških kršćana, poznavali i štovali ovu malu ruševinu. Bez znanja ostaloga svijeta oni su sačuvali usmenu predaju, prema kojoj je ovo uistinu bila kuća, u kojoj je umrla Majka Božja.

Kad je g. 1950. proglašena dogma o tjelesnom uznesenju Majke Božje na nebo, poraslo je zanimanje za ovu građevinu tako jako, da je turska vlada sagradila cestu do nje. To je omogućilo, da se obnovi. Dne 19. kolovoza posvetio je obnovljenu kuću Msgr. Descuffi u prisutnosti od 3.000 hodočasnika. Značajno je, da su većina ovih hodočasnika bili Turci muslimani iz okolice, koji po svojoj vjeri također vrlo štuju »Hazreti Merjem«, kojoj je dapače posvećeno jedno poglavlje Kurana.

Kao dio radova na restauriranju, koje vrši Američko Društvo za Efez, bio je g. 1960. opet uređen grob sv. Ivana. Nad njim je iznova načinjena platforma, koja sadrži podnožja četiriju starih stupova, što potječu još od starog nadgrobnog spomenika. Našli su u ruševinama neke razbijene komade jasnocrvenoga mramora sa Patmosa, pa su ih ponovo stavili na njihovo staro mjesto u stepenice.

Na Uskrs g. 1961. jedna skupina od preko 100 američkih katolika držala je službu Božju na ovoj platformi nad grobom. K tomu se priključilo i jedno krštenje. To je bila prva javna kršćanska služba Božja na ovom mjestu od g. 1305, kad su Turci zauzeli Efez.

Prošle 1961. godine pohodilo je preko 75.000 hodočasnika opet nastali grad sv. Ivana. Ove godine očekuje se još više posjetilaca, osobito odkako je papa Ivan skrenuo pažnju svijeta na »veliki Efeski Koncil«, kad je označio 11. listopad, svetkovinu Marijina božanskog Materinstva, kao dan otvorenja II Vatikanskog Sabora.

(Iz »Catholic Digest«, St. Paul, Minn.)

MOČ VZTRAJNOSTI

1. V nekem francosko govorečem katoliškem deškem zavodu je 80 dečkov prvič slovesno prejelo sv. obhajilo. Slavnostni obred je bil vsem škofijskim navodilom navkljub sestavljen popolnoma brez sodelovanja navzočih: za uvod orgelski preludij, sledil je zborovski večglasni Kyrie (ki so ga peli do konca latinskega evangelija), po pridigi je pel zbor do konca hvalospeva, sledil je Sanctus, po povzdigovanju Benedictus, (ki je trajal do obhajila), med obhajanjem in do blagoslova je pel zbor, ki je za sklep zapel še večglasni Ave Maria. Besedilo petja, ki je bilo latinsko, ni bilo toliko razumljivo, da bi moglo biti navzočnim vernikom, staršem in otrokom, v spodbudo. Nihče ni bral berila ali vsaj evangelija v francoščini, čeprav se je celebrant v homiliji skliceval na »besede, ki smo jih brali«. (Paroisse et liturgie 1963, 5, 491)

2. V neki slovenski cerkvi so imeli za proslavo 1100 letnice sv. Cirila in Metoda peto mašo s slovenskim petjem, celebrant pa je kakor nekdaj pel berilo in evangelij v latinščini.

3. V drugi cerkvi tudi pred izpostavljenim sv. Rešnjim telesom še vedno gorijo samo štiri sveče, ker so pač svečniki tako postavljeni.

4. Spet drugod pred blagoslovom z Najsvetejšim zapojejo samo eno kitico evharistične pesmi, čeprav navadno prav druga kitica izraža misel in prošnjo za blagoslov in čeprav je po škofijskih predpisih ukazano peti dve kitici (Pastoralne instrukcije za ljubljansko škofijo str. 273).

BORBA ZA OLTARE

Ovogodišnji liturgijsko-homiletski tečaj u Zagrebu, na koji je došao neočekivani broj svećenika iz svih naših biskupija, prisutne je zadovoljio izvan očekivanja: bogatstvom sadržaja koji je izložen, visinom i preciznošću stručnih predavača, zbog izmjene najrazličitijih misli i pogleda, zbog slobode mišljenja i govora, konačno jer je bilo lijepo i ugodno boraviti zajedno.

Samo Božji plan i rad ne nosi u sebi ništa negativnoga. A ljudska djela nikada ne mogu biti posve savršena. Pa i ovom velikom djelu našega ILO-a mogla bi se dati kakva popratna opaska ili sugestija, ne u duhu buntovnosti već u duhu kršćanske ljubavi.

Šteta je što za ovakve tečajeve nemamo dovoljno veliku samo jednu dvoranu. Mi smo »auditivni tipovi« bili lišeni pogleda na predavače. A to mnogo nedostaje, da se predavanje s potpunim zanimanjem može pratiti. U onim dvjema dvoranama II. razreda nije bilo zadovoljavajuće pažnje i aktivnosti. Za jedinstvenu dvoranu idealno bi mogla poslužiti bogoslovska blagovaona, no samo u ljetnim mjesecima, jer nema ni peći ni dimnjaka. Ali eto opet nove teškoće: gdje uzeti prostor za blagovaonu?

Građa na tečaju bila je prebogata i preopsežna. Prenatrpan program prilično je umarao. Da se sve rasporedilo na četiri dana, manje bi se umora osjetilo, a veća korist.

Obzirom na vrijeme trajanja redovitih nedjeljnih propovijedi prevladalo je mišljenje, da se danas ne smije predugo propovjedati. Ako ne predložili, predavači su to barem usvojili. Jednako to vrijedi i za predavanja. Ni ona ne smiju biti predugačka. A zacijelo su bila predugačka. Dužinom su umarala. Ne mora se odjednom sve reći, pogotovo ne ono što nije bitno.

Na tečaju su se svećenici vladali kao vjernici kad im svećenici propovjedaju. A vjernici ne vole slušati da im se propovijed čita. Kako je ugodno bilo slušati onog predavača »bez svojih papirića«. I onog propovjednika »o astronomiji i zoologiji«. Predavač ne daje tuđe nego svoje. Pogotovo stručnjak znade izreći što u sebi nosi i što drugima želi dati.

2. V neki slovenski cerkvi so imeli za proslavo 1100 letnice sv. Cirila in Metoda peto mašo s slovenskim petjem, celebrant pa je kakor nekdaj pel berilo in evangelij v latinščini.

3. V drugi cerkvi tudi pred izpostavljenim sv. Rešnjim telesom še vedno gorijo samo štiri sveče, ker so pač svečniki tako postavljeni.

4. Spet drugod pred blagoslovom z Najsvetejšim zapojejo samo eno kitico evharistične pesmi, čeprav navadno prav druga kitica izraža misel in prošnjo za blagoslov in čeprav je po škofijskih predpisih ukazano peti dve kitici (Pastoralne instrukcije za ljubljansko škofijo str. 273).

BORBA ZA OLTARE

Ovogodišnji liturgijsko-homiletski tečaj u Zagrebu, na koji je došao neočekivani broj svećenika iz svih naših biskupija, prisutne je zadovoljio izvan očekivanja: bogatstvom sadržaja koji je izložen, visinom i preciznošću stručnih predavača, zbog izmjene najrazličitijih misli i pogleda, zbog slobode mišljenja i govora, konačno jer je bilo lijepo i ugodno boraviti zajedno.

Samo Božji plan i rad ne nosi u sebi ništa negativnoga. A ljudska djela nikada ne mogu biti posve savršena. Pa i ovom velikom djelu našega ILO-a mogla bi se dati kakva popratna opaska ili sugestija, ne u duhu buntovnosti već u duhu kršćanske ljubavi.

Šteta je što za ovakve tečajeve nemamo dovoljno veliku samo jednu dvoranu. Mi smo »auditivni tipovi« bili lišeni pogleda na predavače. A to mnogo nedostaje, da se predavanje s potpunim zanimanjem može pratiti. U onim dvjema dvoranama II. razreda nije bilo zadovoljavajuće pažnje i aktivnosti. Za jedinstvenu dvoranu idealno bi mogla poslužiti bogoslovska blagovaona, no samo u ljetnim mjesecima, jer nema ni peći ni dimnjaka. Ali eto opet nove teškoće: gdje uzeti prostor za blagovaonu?

Građa na tečaju bila je prebogata i preopsežna. Prenatrpan program prilično je umarao. Da se sve rasporedilo na četiri dana, manje bi se umora osjetilo, a veća korist.

Obzirom na vrijeme trajanja redovitih nedjeljnih propovijedi prevladalo je mišljenje, da se danas ne smije predugo propovjedati. Ako ne predložili, predavači su to barem usvojili. Jednako to vrijedi i za predavanja. Ni ona ne smiju biti predugačka. A zacijelo su bila predugačka. Dužinom su umarala. Ne mora se odjednom sve reći, pogotovo ne ono što nije bitno.

Na tečaju su se svećenici vladali kao vjernici kad im svećenici propovjedaju. A vjernici ne vole slušati da im se propovijed čita. Kako je ugodno bilo slušati onog predavača »bez svojih papirića«. I onog propovjednika »o astronomiji i zoologiji«. Predavač ne daje tuđe nego svoje. Pogotovo stručnjak znade izreći što u sebi nosi i što drugima želi dati.

Da naslov ne ostane iluzoran, evo male opaske njemu u potvrdu. Među ostalim knjigama, bile su u prodaji i pripovijesti za ministrante »Borba za zvonove«. Netko je u šali primjetio: »Mi ne vodimo borbe za zvonove nego za oltare.« Kraj tolikog broja svećenika-tečajaca nedostajalo je u svim crkvama ministranata, paramenata, kaleža i oltara. U isto vrijeme mislilo se kod svih oltara. Nije strogo liturgijski. Ali samo da je oltara bilo. Najčešće su jedan drugomu ministrirali. Dvojica su bili domišljati i duhoviti. Po završenoj Misi nastalo je svlačenje jednoga i oblačenje drugoga kraj samog oltara, jer dok bi došli u sakristiju i tamo to učinili, oltar bi drugi »zauzeo«. Nije ni liturgijski ni estetski, ali oni su rješenje našli.

Sve su ove opaske iznesene u duhu bratske i svećeničke ljubavi. Mž

IZ KATEHETSKE PRAKSE

Anketiranje đaka

Jedan od prvih uvjeta svakog uspjeha, pa i uspjeha u katehizaciji je poznavanje sredine, u kojoj se djeluje. Ako nismo dovoljno upućeni u problematiku mladenačkog đačkog doba, a današnja problematika je posebno složena, ne ćemo je moći ni sretno rješavati. Mi smo u katehizaciji ne samo učitelji nego i liječnici, koji trajno brigu brinu o duševnom zdravlju mladeži, koja od nas očekuje dobru profilaksu, da ne oboli. A ako se radi o oboljenoj mladoj duši, na nama je da ustanovimo točnu dijagnozu i pružimo primjernu terapiju. Stoga će jedna od prvih katehetinih briga biti da upozna, i to svestrano upozna, mlade duše s kojima se sreta i koje će kao vođa, učitelj i liječnik voditi na jednom komadiću puta života.

Nije mi ovdje nakana iznositi razne puteve i načine upoznavanja mladih bića, nego bih samo želio upozoriti na jedan od tih poznatih načina, koji je možda danas malo zaboravljen, ali bi dobro došao u praksi, a to je anketiranje.

Atmosfera, u kojoj živu danas mladenačke duše, često je zaražena klicama nepovjerenja i sumnjičavosti. Ljudi više puta na putu ovoga života klize niz više kolosjeka. Moglo bi se reći, da današnji čovjek nije samo Janus sa dva lica nego i sa više njih. Današnji čovjek nije otvoren, nedostaje mu iskrenost i povjerenje. Sve se to odražava u dobroj mjeri i na mladim ljudima. Ali svaki čovjek, a pogotovu mladić, ima

Da naslov ne ostane iluzoran, evo male opaske njemu u potvrdu. Među ostalim knjigama, bile su u prodaji i pripovijesti za ministrante »Borba za zvonove«. Netko je u šali primjetio: »Mi ne vodimo borbe za zvonove nego za oltare.« Kraj tolikog broja svećenika-tečajaca nedostajalo je u svim crkvama ministranata, paramenata, kaleža i oltara. U isto vrijeme misilo se kod svih oltara. Nije strogo liturgijski. Ali samo da je oltara bilo. Najčešće su jedan drugomu ministrirali. Dvojica su bili domišljati i duhoviti. Po završenoj Misi nastalo je svlačenje jednoga i oblačenje drugoga kraj samog oltara, jer dok bi došli u sakristiju i tamo to učinili, oltar bi drugi »zauzeo«. Nije ni liturgijski ni estetski, ali oni su rješenje našli.

Sve su ove opaske iznesene u duhu bratske i svećeničke ljubavi.
Mž

IZ KATEHETSKE PRAKSE

Anketiranje đaka

Jedan od prvih uvjeta svakog uspjeha, pa i uspjeha u katehizaciji je poznavanje sredine, u kojoj se djeluje. Ako nismo dovoljno upućeni u problematiku mladenačkog đačkog doba, a današnja problematika je posebno složena, ne ćemo je moći ni sretno rješavati. Mi smo u katehizaciji ne samo učitelji nego i liječnici, koji trajno brigu brinu o duševnom zdravlju mladeži, koja od nas očekuje dobru profilaksu, da ne oboli. A ako se radi o oboljenoj mladoj duši, na nama je da ustanovimo točnu dijagnozu i pružimo primjernu terapiju. Stoga će jedna od prvih katehetinih briga biti da upozna, i to svestrano upozna, mlade duše s kojima se sreta i koje će kao vođa, učitelj i liječnik voditi na jednom komadiću puta života.

Nije mi ovdje nakana iznositi razne puteve i načine upoznavanja mladih bića, nego bih samo želio upozoriti na jedan od tih poznatih načina, koji je možda danas malo zaboravljen, ali bi dobro došao u praksi, a to je anketiranje.

Atmosfera, u kojoj živu danas mladenačke duše, često je zaražena klicama nepovjerenja i sumnjičavosti. Ljudi više puta na putu ovoga života klize niz više kolosjeka. Moglo bi se reći, da današnji čovjek nije samo Janus sa dva lica nego i sa više njih. Današnji čovjek nije otvoren, nedostaje mu iskrenost i povjerenje. Sve se to odražava u dobroj mjeri i na mladim ljudima. Ali svaki čovjek, a pogotovu mladić, ima

momenata u životu, kad bi zaželio da se otkrije i izvrati dušu kao vreću, te kaže sve što mu dušu boli i srce tišti. A za taj izlijev iskrenosti treba mladom naraštaju pružiti prigodu, a ona se pruža u anketiranju, koje bi bezuvjetno trebalo povremeno vršiti među odraslijim đacima u salama vjeronauka. Iskusni duhovni radnici među mladeži priznaju, da se na podacima, koji se u anketama dobiju lako može zidati zgrada duhovne fizionomije pojedinca i skupina.

Ovdje donosimo nekoliko pitanja iz jednog anketnog lista, koja je zadavao kateheta u jednoj provincijskoj gimnaziji: 1) Koliko đaka ima u tvom odjeljenju (razredu) koji vjeruju u Boga, a koliko ih ne vjeruje? 2) Od onih koji vjeruju, koliko ih barem koji put dođe na vjeronauk? 3) Koji je razlog tako slabog pohađanja katehizacije? 4) Dolaziš li ti rado na vjeronauk i zašto? 5) Kakva ti se predavanja iz vjeronauka najviše sviđaju i zašto? Možda želiš da ti se još dokazuje opstojnost Boga i duše? Ili ti se više sviđa moralno izlaganje? 6) Možeš li dati kakavih prijedloga obzirom na predavanja vjeronauka? 7) Jesi li u stanju uvijek i svugdje i pred svakim kazati da vjeruješ u Boga? 8) Stidiš li se ikada svoje vjere ili si na nju stalno ponosan? 9) Osjećaš li potrebu da čitaš vjerske knjige? 10) Imaš li vjerskih sumnja i poteškoća? U čemu se one sastoje? 11) Moliš li se Bogu svaki dan? 12) Dolaziš li svake nedjelje, kad nisi zapriječen, sv. Misi? 13) Kako se često ispovijedaš? 14) Kojem se životnom pozivu misliš posvetiti? 15) Smatraš li se dovoljno poučenim u seksualnom pitanju? Ima li još nešto, što bi u tom pogledu htio znati? 16) Kako prolaziš u školi? 17) S kim voliš prijateljevati?...

Po priznanju spomenutog katehete odgovori na ova pitanja bili su mu dragocjen materijal te je mogao sretno početi i još sretnije nastaviti katehetsku pouku gimnazijalaca.

Neka zna svijet da Crkva na nj gleda s dubokim razumijevanjem, s iskrenim poštovanjem i časnom nakanom da mu služi a ne da ga porobi, da ga ojača i spasi a ne da ga prezire.

Pavao VI

Sandučić za pitanja

Znatiželja mladih često je obimnija i šira te je ne možemo obuhvatiti pitanjima u anketnim listovima. Stoga će inventivan kateheta tražiti drugog načina da mladoj duši podpuno omogući ispoljavanje. Čini mi se da bi za to bio najprikladniji način nabavljanja i stavljanja u promet tako zvanog sandučića za pitanja. Takovi sadučići imaju biti snabdjeveni bravicom i ključićem, a kroz otvor koji se nalazi na njima đaci će ubacivati pitanja i primjedbe. Najbolje ih je pričvrstiti pred salom za vjeronauk ili možda u crkvi kod ulaza. Na pitanja i primjedbe kateheta će odgovarati na satovima vjeronauka ili neposredno iza njih. Nekada će biti neumjesnih i smiješnih pitanja, ali će se mnogo puta kateheta iznenaditi nad intuitivnim opažanjima i konstruktivnim prijedlozima polaznika vjeronauka. Vidio sam kako je u jednom manjem provincijskom mjestu dječake i djevojčice viših razreda upravo bila obuzela manija, da postavljaju anonimna pitanja u sandučić. Kateheta je svaki put brižno odgovvarao. Bilo je tu i vrlo umjesnih nabacivanja o katehetinom postupku i načinu predavanja. Djeca su anonimno bila vrlo otvorena dok nisu imala kuraže da stavljaju vjeroučitelju primjedbe pred njegovim očima. Od toga su imala koristi i djeca i vjeroučitelj. Djeca su čula odgovore na mnoga pitanja o kojima sam vjeroučitelj valjda ne bi govorio, a veroučitelj je korigirao svoj stav u odnosu prema učenicima što sigurno ne bi učinio da nije bilo anonimnih đačkih primjedaba.

Pet minuta o koncilu

Rad II Vatikanskog koncila predmetom je zanimanja čitavog svijeta, katolika, kršćana i nekatolika, te nije čudo da se za to zanimaju i đaci koji nam dolaze na vjeronauk. Jedan kateheta našao je u sandučiću zamolbu koja glasi: »Velečasni, govorite nam pet minuta na koncu svakog sata o koncilu.« Prijedlog je pročitan pred razredom i svi su u jedan glas zavapili da im se govori o radu koncila. Kateheta je to vrijeme fiksirao neposredno poslije završenog sata vjeronauka, dapače dao je na volju, tko je htio mogao je otići. Ali nitko nije otišao. Svi svaki put ostaju da saslušaju katehetu i tom prigodom ga obaspu još kišom pitanja. To vrijeme se redovito produžavalo na petnaest, pa i dvadeset minuta. Tako

to biva valjda i drugdje. Interes za koncil među đacima je velik. To raspoloženje bi trebalo dobro iskoristiti. Ne bismo trebali čekati dok nas đaci zamole pa tek im onda govoriti o koncilu, nego bi bilo poželjno da svi vjeroučitelji sami zagriju djecu za ciljeve koncila, da im prikažu kako i o njima ovisi uspjeh koncila pa ako ništa ne mogu, mogu moliti. To je prvi i veliki doprinos uspjehu rada koncilskih otaca.

O. F. VLAŠIĆ

CERKVENI STENSKI ČASOPIS

Med osnovne dušnopastirske prijeme spada spretnost obveščanja vernikov. Najsplošnejše sredstvo za to je farno oznanilo pri nedeljski maši, čeprav ima svoje pomanjkljivosti. Prva pomanjkljivost je v tem, da kljub razločnemu oznanjevanju verniki več oznanil preslišijo ali se zaradi obsežnosti vseh ne zapomnijo. Kadar so oznanila dolga izgubimo tudi veliko dragocenega časa, posebno še, če se pri oznanjevanju ponavljamo ali se preveč mudimo s tem, katere maše bodo opravljene drugje. V pomoč farnim oznanilom se uveljavlja danes cerkveni stenski časopis. Napak mislimo, da se je pojavil kot nadomestilo za nabožno časopisje preko katerega so verniki res lahko hitro obveščeni o cerkvenih zadevah. Stenski časopis sodi med sodobne dušnopastirske prijeme in ga poznajo tudi tam, kjer imajo verskih časopisov na pretek.

Na vidnem mestu, najbolje pri glavnem vhodu, visi deska ali zasteklena ploska omarica kamor pripenjamo farna oznanila napisana z razločnimi črkami. Cerkveni stenski časopis ima predvsem informativni značaj, čeprav se mu pridružuje tudi poučni. Temu namenu mora biti ukrojena vsebina. Stenski časopis je pravzaprav okrajšan časopis, podoben dnevnemu časopisju, od katerega obdržimo naslove, odmislimo pa vsebino. V kratkih stavkih je izražena misel, katera opozarja vernike na cerkveno bogoslužje, jih seznanja z vsebino praznika, svetniškega godu, nedeljskega evangelija. Misel vernika prevzame in ga spremlja v cerkvi. Zgrešil bi namen stenskega časopisa kdor bi objavljal obsežne članke ali ves plakat izpolnil z drobnim pisanjem. Takšen »stenčas« bi bil vsebinsko lahko zelo popoln, toda manj privlačen in zato tudi ne informativen. Ob njem bi se zadrževal le tisti, ki čaka na vlak ali avto.

to biva valjda i drugdje. Interes za koncil među đacima je velik. To raspoloženje bi trebalo dobro iskoristiti. Ne bismo trebali čekati dok nas đaci zamole pa tek im onda govoriti o koncilu, nego bi bilo poželjno da svi vjeroučitelji sami zagriju djecu za ciljeve koncila, da im prikažu kako i o njima ovisi uspjeh koncila pa ako ništa ne mogu, mogu moliti. To je prvi i veliki doprinos uspjehu rada koncilskih otaca.

O. F. VLAŠIĆ

CERKVENI STENSKI ČASOPIS

Med osnovne dušnopastirske prijeme spada spretnost obveščanja vernikov. Najsplošnejše sredstvo za to je farno oznanilo pri nedeljski maši, čeprav ima svoje pomanjkljivosti. Prva pomanjkljivost je v tem, da kljub razločnemu oznanjevanju verniki več oznanil preslišijo ali se zaradi obsežnosti vseh ne zapomnijo. Kadar so oznanila dolga izgubimo tudi veliko dragocenega časa, posebno še, če se pri oznanjevanju ponavljamo ali se preveč mudimo s tem, katere maše bodo opravljene drugje. V pomoč farnim oznanilom se uveljavlja danes cerkveni stenski časopis. Napak mislimo, da se je pojavil kot nadomestilo za nabožno časopisje preko katerega so verniki res lahko hitro obveščeni o cerkvenih zadevah. Stenski časopis sodi med sodobne dušnopastirske prijeme in ga poznajo tudi tam, kjer imajo verskih časopisov na pretek.

Na vidnem mestu, najbolje pri glavnem vhodu, visi deska ali zasteklena ploska omarica kamor pripenjamo farna oznanila napisana z razločnimi črkami. Cerkveni stenski časopis ima predvsem informativni značaj, čeprav se mu pridružuje tudi poučni. Temu namenu mora biti ukrojena vsebina. Stenski časopis je pravzaprav okrajšan časopis, podoben dnevnemu časopisju, od katerega obdržimo naslove, odmislimo pa vsebino. V kratkih stavkih je izražena misel, katera opozarja vernike na cerkveno bogoslužje, jih seznanja z vsebino praznika, svetniškega godu, nedeljskega evangelija. Misel vernika prevzame in ga spremlja v cerkvi. Zgrešil bi namen stenskega časopisa kdor bi objavljal obsežne članke ali ves plakat izpolnil z drobnim pisanjem. Takšen »stenčas« bi bil vsebinsko lahko zelo popoln, toda manj privlačen in zato tudi ne informativen. Ob njem bi se zadrževal le tisti, ki čaka na vlak ali avto.

Cerkveni stenski časopis more imeti več rubrik. Najbolje ga razdelimo na stalni in gibljivi del. Stalni del naj obsega predvsem popis cerkve, njen nastanek in umetniško vrednost. Bravca naj seznani tudi z zgodovino fare, opozori naj na znamenite može, ki so v fari rojeni ali v njej delovali. Po svetu izdajajo posebne brošure, ki jih dobiš pri vhodu v cerkev in te seznanijo z vsemi znamenitostmi cerkve in župnije. Tudi naše vernike, zlasti tuje obiskovalce, je treba seznaniti z umetniškim bogastvom, ki ga hranijo naše cerkve. Ljubljanski nadškofijski ordinariat je naročil rektorjem cerkva, naj skrbno zbero vse, kar je mogoče vedeti o cerkvenoumetnostnih spomenikih v naših cerkvah in s tem seznanijo tiste, ki cerkev obiskujejo. »Na primeren način in v kratki obliki, v tujskoprometnih krajih morda celo v več jezikih«, pravi okrožnica, »naj bi bilo sestavljeno kratko poročilo o zgodovini cerkve in njenem slogu, o slikah in kipih ter o njihovih avtorjih in podobno. S tušem ali kako drugače jasno napisano poročilo naj se obesi na primernem kraju ob vhodu, da ga verniki in tujci lahko berejo. S tem se jim bo pomnožilo tudi spoštovanje in ljubezen do cerkve, v kateri se udeležujejo bogoslužja« (Okrožnica 4/1958, 7).

Gibljivi del je dvojen: bolj gibljivi, na katerem menjamo članke, oznanila, sporočila vsak teden in manj gibljivi, ki se od bolj gibljivega razlikuje po obsegu in vsebini. Navadno je to plakat, ki s slikami in ustreznimi sentencami označuje cerkveno obdobje (advent, post), opozarja na pomemben praznik (božič, veliko noč, farno žegnanje) ali na važen verski dogodek (cerkveni zbor, cerkev v misijonih, opis farne slovesnosti). Izmenjamo ga takoj, ko predmet ni več aktualen.

Važna je tudi tehnična izdelava stenskega časopisa. Ako dušni pastir sam za to nima veselja ali se morda ne čuti sposobnega, se mu nudi lepa prilika, da tako zvabi k cerkvi kakega nadarjenega dijaka, študenta ali koga drugega, ki kaže veselje do tega. Mlad človek se rad »pokaže«, posebno še, če mu duhovnik dokaže zaupanje. Duhovnik naj mu samo nakaže misel in ga pri delu vodi, izdelavo pa prepusti njemu.

Dušne pastirje včasih ovira tudi pomanjkanje potrebnega materiala, zlasti slik. Slika je središče stenskega časopisa. Ljudje ga bolj gledajo kot bero, zato je izbor slik nadsve važen. Kdor zna risati, se težavi izogne tako, da sam nariše to, kar hoče povedati ljudem. Vedeti je treba, da za stenski časopis niso izključno potrebne samo nabožne slike. Slike lah-

— Biblijskim čitanjem morat će se pokloniti veća važnost i potrebna pažnja.

— Kod svih nedjeljnih misa bit će barem kratki nagovor.

— U pojedinim će prigodama biti dozvoljeno da se sv. Pričest dijeli pod obe prilike.

— Bit će dozvoljeno da više svećenika zajedno celebrira (koncelebracija), a zabranjeno da više svećenika pojedinačno u isto vrijeme i u istoj crkvi celebrira.

— Nerazumljivi obredi bit će dokinuti.

S nestrpljivošću očekujemo ove i još druge liturgijske reforme.

Revnost za bogoštovljem vidjet će se kod provođenja svega onoga što je Crkva smatrala potrebnim i zgodnim da obnovi.

o. J. R.

VIJESTI

Drugo zasjedanje sabora. Na blagdan sv. Mihovila, 29. rujna otvorio je Sv. Otac Pavao VI drugo zasjedanje II Vatikanskog sabora. Tom prigodom održao je govor u kojem je istakao četiri svrhe sabora: dublja spoznaja Crkve, Obnova crkvenog života, sjedinjenje kršćana i kontakt Crkve s današnjim svijetom. Papa je naglasio da koncil treba doprinijeti pomlađivanju Crkve. Crkva se u naše dane mora pokazati kao **»Crkva ljubavi«**. U pogledu odnosa prema nesjedinjenim kršćanima rekao je: »Ako smo mi s naše strane bilo što krivi za razdor, molimo Boga da nam krivicu otpusti, a molimo također i braću da nam oproste. A ako bi drugi imali što osjetiti da su krivi, mi smo s naše strane spremni oprostiti sve uvrede koje su nanesene katoličkoj Crkvi i zaboraviti na žalost koja joj je razdorom bila prouzrokovana. Neka nebeski Otac primi ovu našu izjavu i dovede nas sve do iskrenog bratskog pomirenja« (Der Sonntag 1963, 40,3).

Koncilske sheme. Od 70 koncilskih shema iz prvog zasjedanja, koncilske komisije su izdvojile samo ovih 16 i predložile drugom zasjedanju: 1. Božja objava, 2. Crkva, 3. Bl. Djevica Marija, Majka Crkve, 4. Biskupi i uprava biskupija, 5. Ekumenizam, 6. Klerici, 7. Redovnici, 8. Laički apostolat, 9. Sjedinjene istočne Crkve, 10. Sveta liturgija, 11. Dušobrižništvo, 12. Ženidba, 13. Odgoj klera, 14. Katoličke škole i sveučilišta, 15. Misije, 16. Štampa, film, radio i televizija. Na temelju onoga što je došlo do izražaja za vrijeme prvog zasjedanja koncila predložena je nova 17. shema o djelovanju Crkve u današnjem svijetu (Kirchenz. für das Bistum Hildesheim 1963, 40, 2).

Vodstvo koncila. Kao svoje delegate i glavne rukovodioce (»moderatores«) koncila imenovao je Sv. Otac četvoricu kardinala. Agagianiana (Armenija), Lercara (Italija), Seunensa (Belgija) i Döpfnera (Njemačka). Poznato je da su se kardinali Lercaro, Suenens i Döpfner za prvog zasjedanja koncila pokazali kao pobornici naprednih ideja (Ibid. 38,1).

ko nabiramo v posvetnih revijah, važno je samo to, kako jo bomo izrabili, kakšno vsebino bo dobila na cerkvenem stenskem časopisu. Tudi Jezus je za opis verskih resnic o božjem kraljestvu jemal podobe iz vsakdanjega življenja, vanje pa je položil novo vsebino. Lepih barvnih slik je v sodobnih revijah dovolj. V kioskih so na voljo tudi inozemske revije, ki prinašajo lepe barvne slike z vseh področij življenja. Važna je razporeditev slik na plakatu. Stenski časopis ne sme biti stereotipen, tudi simetrija slik ni vedno potrebna. Razporeditev slik narekuje vodilna misel.

Pozornost pritegne tudi pestrost barv. Običajni sta črna in modra, za podkrepitev uporabljamo rdečo (zlasti oznanila, pričetek maše, popoldanske pobožnosti). Nazornost povečamo tudi z različno pisavo (majuskule, kurziva). Z eno besedo, stenski časopis mora takoj pri vstopu v cerkev pritegniti vernikovo oko nase in mu takorekoč ob prvem pogledu nuditi celotno vsebino.

Dr. FRANCE ROZMAN

LITURGIJSKI POKRET NA CILJU

Već je preko 100 godina da se po svijetu osjetilo nastojanje oko obnove liturgijskog života u Crkvi. Bilo je to u početku lagano liturgijsko gibanje, tiha liturgijska renesansa. Međutim pred oko 50 godina, za vrijeme pape sv. Pija X, počeo je zahvatati kršćanstvo snažan liturgijski pokret koji je do naših dana bivao sve življi i smjeliji. Taj liturgijski pokret, koji je Pijo XII nazvao da je »prolazak Duha Svetoga u njegovoj Crkvi«, postignut će svoj cilj kad se u životu provede **liturgijska konstitucija II Vatikanskog koncila**. Bez sumnje je sasvim blizu čas kad ćemo tu konstituciju dobiti u ruke. ILO će početkom slijedeće godine organizirati postoralno-liturgijski tečaj na kojemu će sva predavanja raspravljati o liturgijskoj konstituciji koncila. Već sad možemo razveseliti naše čitaoce javljajući nekoliko pojedinosti koje će, koliko je poznato, ući u tu konstituciju.

— Vjernicima će biti omogućeno da u liturgiji aktivno sudjeluju mnogo potpunije nego dosada.

— U liturgiji će biti dozvoljena dosta opsežna upotreba živog jezika.

— **Biblijskim čitanjem morat će se pokloniti veća važnost i potrebna pažnja.**

— **Kod svih nedjeljnih misa bit će barem kratki nagovor.**

— **U pojedinim će prigodama biti dozvoljeno da se sv. Pričest dijeli pod obe prilike.**

— **Bit će dozvoljeno da više svećenika zajedno celebrira (koncelebracija), a zabranjeno da više svećenika pojedinačno u isto vrijeme i u istoj crkvi celebrira.**

— **Nerazumljivi obredi bit će dokinuti.**

S nestrpljivošću očekujemo ove i još druge liturgijske reforme.

Revnost za bogoštovljem vidjet će se kod provođenja svega onoga što je Crkva smatrala potrebnim i zgodnim da obnovi.

o. J. R.

VIJESTI

Drugo zasjedanje sabora. Na blagdan sv. Mihovila, 29. rujna otvorio je Sv. Otac Pavao VI drugo zasjedanje II Vatikanskog sabora. Tom prigodom održao je govor u kojem je istakao četiri svrhe sabora: dublja spoznaja Crkve, Obnova crkvenog života, sjedinjenje kršćana i kontakt Crkve s današnjim svijetom. Papa je naglasio da koncil treba doprinijeti pomlađivanju Crkve. Crkva se u naše dane mora pokazati kao **»Crkva ljubavi«**. U pogledu odnosa prema nesjedinjenim kršćanima rekao je: »Ako smo mi s naše strane bilo što krivi za razdor, molimo Boga da nam krivicu otpusti, a molimo također i braću da nam oproste. A ako bi drugi imali što osjetiti da su krivi, mi smo s naše strane spremni oprostiti sve uvrede koje su nanesene katoličkoj Crkvi i zaboraviti na žalost koja joj je razdorom bila prouzrokovana. Neka nebeski Otac primi ovu našu izjavu i dovede nas sve do iskrenog bratskog pomirenja« (Der Sonntag 1963, 40,3).

Koncilske sheme. Od 70 koncilskih shema iz prvog zasjedanja, koncilske komisije su izdvojile samo ovih 16 i predložile drugom zasjedanju: 1. Božja objava, 2. Crkva, 3. Bl. Djevica Marija, Majka Crkve, 4. Biskupi i uprava biskupija, 5. Ekumenizam, 6. Klerici, 7. Redovnici, 8. Laički apostolat, 9. Sjedinjene istočne Crkve, 10. Sveta liturgija, 11. Dušobrižništvo, 12. Ženidba, 13. Odgoj klera, 14. Katoličke škole i sveučilišta, 15. Misije, 16. Štampa, film, radio i televizija. Na temelju onoga što je došlo do izražaja za vrijeme prvog zasjedanja koncila predložena je nova 17. shema o djelovanju Crkve u današnjem svijetu (Kirchenz. für das Bistum Hildesheim 1963, 40, 2).

Vodstvo koncila. Kao svoje delegate i glavne rukovodioce (»moderatores«) koncila imenovao je Sv. Otac četvoricu kardinala: Agagianiana (Armenija), Lercara (Italija), Seunensa (Belgija) i Döpfnera (Njemačka). Poznato je da su se kardinali Lercaro, Suenens i Döpfner za prvog zasjedanja koncila pokazali kao pobornici naprednih ideja (Ibid. 38,1).

— Biblijskim čitanjem morat će se pokloniti veća važnost i potrebna pažnja.

— Kod svih nedjeljnih misa bit će barem kratki nagovor.

— U pojedinim će prigodama biti dozvoljeno da se sv. Pričest dijeli pod obe prilike.

— Bit će dozvoljeno da više svećenika zajedno celebrira (koncelebracija), a zabranjeno da više svećenika pojedinačno u isto vrijeme i u istoj crkvi celebrira.

— Nerazumljivi obredi bit će dokinuti.

S nestrpljivošću očekujemo ove i još druge liturgijske reforme.

Revnost za bogoštovljem vidjet će se kod provođenja svega onoga što je Crkva smatrala potrebnim i zgodnim da obnovi.

o. J. R.

VIJESTI

Drugo zasjedanje sabora. Na blagdan sv. Mihovila, 29. rujna otvorio je Sv. Otac Pavao VI drugo zasjedanje II Vatikanskog sabora. Tom prigodom održao je govor u kojem je istakao četiri svrhe sabora: dublja spoznaja Crkve, Obnova crkvenog života, sjedinjenje kršćana i kontakt Crkve s današnjim svijetom. Papa je naglasio da koncil treba doprinijeti pomlađivanju Crkve. Crkva se u naše dane mora pokazati kao **»Crkva ljubavi«.** U pogledu odnosa prema nesjedinjenim kršćanima rekao je: »Ako smo mi s naše strane bilo što krivi za razdor, molimo Boga da nam krivicu otpusti, a molimo također i braću da nam oproste. A ako bi drugi imali što osjetiti da su krivi, mi smo s naše strane spremni oprostiti sve uvrede koje su nanesene katoličkoj Crkvi i zaboraviti na žalost koja joj je razdorom bila prouzrokovana. Neka nebeski Otac primi ovu našu izjavu i dovede nas sve do iskrenog bratskog pomirenja« (Der Sonntag 1963, 40,3).

Koncilske sheme. Od 70 koncilskih shema iz prvog zasjedanja, koncilske komisije su izdvojile samo ovih 16 i predložile drugom zasjedanju: 1. Božja objava, 2. Crkva, 3. Bl. Djevica Marija, Majka Crkve, 4. Biskupi i uprava biskupija, 5. Ekumenizam, 6. Klerici, 7. Redovnici, 8. Laički apostolat, 9. Sjedinjene istočne Crkve, 10. Sveta liturgija, 11. Dušobrižništvo, 12. Ženidba, 13. Odgoj klera, 14. Katoličke škole i sveučilišta, 15. Misije, 16. Štampa, film, radio i televizija. Na temelju onoga što je došlo do izražaja za vrijeme prvog zasjedanja koncila predložena je nova 17. shema o djelovanju Crkve u današnjem svijetu (Kirchenz. für das Bistum Hildesheim 1963, 40, 2).

Vodstvo koncila. Kao svoje delegate i glavne rukovodioce (»moderatores«) koncila imenovao je Sv. Otac četvoricu kardinala: Agagianiana (Armenija), Lercara (Italija), Seunensa (Belgija) i Döpfnera (Njemačka). Poznato je da su se kardinali Lercaro, Suenens i Döpfner za prvog zasjedanja koncila pokazali kao pobornici naprednih ideja (Ibid. 38,1).

Reforma rimske kurije. Sedam dana prije drugog zasjedanja koncila objavio je Sv. Otac temeljitu reformu rimske kurije. Osnovne smjernice te obnove imale bi biti: službenici kurije moraju biti predstavnici svih katoličkih naroda, a ne gotovo sami Talijani kao do sada; rimski uredi moraju u svom radu biti povezani s biskupima cijelog svijeta više nego do sada; vjerojatno će se osnovati stalno vijeće kojemu će pripadati biskupi sa svih strana svijeta; Članovi kurije moraju pomagati u dušobrižništvu; eventualne kritike moraju primati ponizno i zahvalno; zastarjele forme i propise treba zamijeniti novim suvremenim (Ibid. 39, 1).

Votivne Mise prigodom misija. Kodeks rubrika predviđa prigodom pučkih misija votivne Mise 2. reda (br. 370). Za biskupiju Regensburg odobrene su četiri nove votivne Mise koje mogu poslužiti za tu prigodu: o ljubavi (Missa de praecepto magno Domini), o apostolskom žaru (Missa ad postulandum fervorem apostolatus), o Crkvi (Missa de Ecclesia) i o očekivanju Gospodnjeg dolaska (Missa de Parusia Domini). Sve Mise imaju po nekoliko čitanja koja se mogu odabrati po po volji (Heiliger Dienst 1963, 3, 77-86).

Dijecezanska liturgijska komisija. Član liturgijske koncilske komisije W. van Bekkum SVD, biskup Rutenga (Flores) formirao je svoju dijecezansku liturgijsku komisiju od 24 člana. Četvorica su svećenici a 20 obični vjernici: poglavice plemena, učitelji, stariji i mladi ljudi, pače neki koji nisu kršteni. Oni mu savjetuju kako treba obaviti npr. svečanost zahvale za berbu, svečanost nove godine, pogreb i sl. Bojao se da nije previše slobodno postupio, ali je prigodom koncila ustanovio da na sličan način postupaju gotovo svi biskupi Azije i Afrike (Tijdschrift voor Liturgie 1963, 2, 113).

Nedjeljno bogoslužje bez svećenika. Biskup iz Posadasa (Argentina) Jorge Kemerer SVD držao je u Rimu govor o prilikama u svojoj biskupiji. U mnoga sela može svećenik doći samo nekoliko puta godišnje. Stoga su poučili i izvježbali revnije i nadarenije vjernike koji svake nedjelje predvode bogoslužje sakupljene zajednice. Ako nema u crkvi Stetotajstva, onda se na oltaru izloži Evanđelistar među dvije užežene svijeće. Čitaju se dva odlomka Sv. Pisma s tumačenjem što ga je napisao biskup, pjevaju se pjesme, moli se molitva vjernih, zatim dolazi spomen presv. Euharistije, molitva u šutnji, zajednički Očenaš i na koncu blagoslov. »Ako Rim dozvoli da obični vjernici mogu dijeliti Pričest, pošli bismo korak naprijed« rekao je biskup (Ibid.).

Biblija i ružarije. Mjesto jednostavnog spomena onoga što se ima razmatrati u pojedinom otajstvu bilo bi mnogo pobudnije da se, kod zajedničkog moljenja ružarija, na početku svake desetice pročita odgovarajući odlomak S. Pisma. Vrlo je zgodno da se, po jedanput u božićnom vremenu, vremenu muke i uskrsnom vremenu, iza svakog pročitanog odlomka razjasni pojedino otajstvo radosno, odnosno žalosno ili slavno. Benediktinac o. Rafael Kleiner predložio je za takovo zajedničko moljenje ove odlomke: Naviještenje (Lk 1, 26-38), Pohođenje (Lk 1, 39-48), Porođenje (Lk 2, 1-14), Prikazanje (Lk 2, 22-32), Našašće (Lk 2, 42-52); Getsemani (Mt 26, 34-46 ili Lk 22, 39-44), Bičevanje (Iz 53, 1-8),

Trnovo krunjenje (Iv 19, 1-5), Put križa (Lk 23, 26-32), Razapinjanje (Mk 15, 23-37); Uskrsnuće (Mk 16, 1-7), Uzašašće (Dj ap 1, 1-11), Silazak Duha Svetoga (Dj ap 2, 1-4), Uznesenje (Lk 1, 46-55), Okrunjenje (Otkr 11, 19; 12, 1-5). Ovo je znatan doprinos nastojanju da svaka molitva bude doživljaj uma i srca (Heiliger Dienst 1963, 3, 106).

Svjetsko sjedište liturgijskih nauka. U mjestu Boca Raton na Floridi (USA) po nastojanju Svjetskog Vijeća Crkava osnovano je interkonfesionalno svjetsko središte liturgijskih nauka. U toj ustanovi imaju udio protestanti, anglikanci, pravoslavni i pretstavnici drugih kršćanskih Crkava pa i katoličke Crkve. U izgradnji je interkonfesionalna crkva i 25 dvorana za predavanja. Ovo središte izdaje reviju »Studia liturgica«. Naskoro će formirati podružnicu u Evropi (Studia liturgica 1963, 2, 81).

Protestanti i liturgijska obnova. Želje protestanata u pogledu liturgijske obnove formirao je koncilski teolog Hans Küng, profesor u Tübingenu, ovako: 1. **Upriličenje Mise zadnjoj večeri:** naglasiti bitno a umanjiti nebitno, ukinuti dvostrukosti. 2. **Slušanje Božje riječi:** razumljivo čitanje Sv. Pisma, čitanje dijelova koji su sad zanemareni, reforma predmise tako da se može držati i bez svećenika. 3. **Bogoslužje cijelog naroda** kao svećeničke zajednice: djelatno sudjelovanje svih prisutnih, zajedničko pjevanje, molitva, pričest pod obe prilike. 4. **Prilagođenje pojedinim narodima:** uspostavljanje liturgije koju narod može doista shvatiti i u njoj sudjelovati uzevši u obzir kulturnu baštinu pojedinih naroda, liturgijsko jedinstvo a ne jednoobraznost (Worship 1962, 1, 87).

Katolički promatrači. Svjetski savez reformirane Crkve (protestanti) održat će sastanak u Frankfurtu od 3. do 13. kolovoza slijedeće godine. Tema će sastanka biti »Dođi, Stvorče Duše«. Pozvali su Vatikan da pošalje dvojicu promatrača (Kirchenz. für das Bistum Hildesheim 1963, 38, 1).

Sekretarijat za povezanost s nekršćanima. Kao što je pred početak koncila osnovan »Sekretarijat za jedinstvo kršćana« kojemu je na čelu kardinal Bea, osnovat će se uskoro »Sekretarijat za nekršćanske religije« (Ibid.).

Katolici i nekatolici. Koncilski teolog Dr Otto Karrer iz Luzerna (Švicarska) na sastanku Akademije u Ulmu rekao je da on ne vidi nikakvu zapreku da i katolička Crkva pristupi organizaciji Svjetskog Vijeća Crkava (Der Sonntag 1963, 38, 20).

Poziv na jedinstvo. Na kongresu Svjetskog luteranskog saveza u Helsinkiju, na kojem su prisustvovali i katolički promatrači, za vrijeme završne svečanosti na olimpijskom stadionu, zvonila su zvona na svim crkvama u Finskoj kao simbolični poziv na sjedinjenje svih kršćana u vjeri (Kirchenz. für das Bistum Aachen 1963, 37, 9).

Crkva se mora pokazati kao Crkva ljubavi. Jedino takva Crkva može obnoviti svijet.

Pavao VI

Zajednička molitva u školi. Katolički i protestanski biskupi Tanganjike sastavili su molitvu koju će u školi zajednički moliti katolička i protestantska djeca. Nadaju se da će naskoro u školi moliti zajednički katolici, protestanti i muslimani (Ibid.).

Liturgično študijsko zborovanje u Trierju (16. do 20. aprila 1963) so letos priredili liturgični centri nemškega vplivnega področja: Liturgisches Institut v Trierju (Nemčija), Interdiocessan Liturgisch Secretariaat v Nijmegenu (Nizozemska), Liturgisches Institut v Freiburgu (Švica), Liturgische Federatie v Afflingemu (Flamska) ter Institutum Liturgicum v Salzburgu (Avstrija). Za tako skupno organizacijo so se odločili v skladu s smernicami II vatikanskega koncila, ki je že na prvem zasedanju poudarjal potrebnost povezanosti med sorodnimi jezikovnimi območji. Salzburška revija »Heiliger Dienst« (1963, 2, 64—68) izčrpneje poroča samo o nekaterih referatih tega zborovanja. Razpravljali so predvsem o obhajilu pod podobo vina tudi za laike ter o zapletenem vprašanju koncelebracije. Glavna referenta (Balthasar Fischer za obhajilo in p. Hermann Schmidt SJ za koncelebracijo) so dopolnjevali še pocebni referati o obhajilu in kancelebraciji v različitih vzhodnih yerkvah ter o obhajilu v reformiranih cerkvenih občinah.

Tudi v Italiji se trudijo za liturgično obnovo, čeprav je francoška revija »L'ami du clergé« trdila nasprotno. Od 1947 deluje kot središčna ustanova za celo Italijo »Center liturgične akcije« (CAL). Za redovnice in za bogoslovce so izdali poseben liturgični priročnik, v prevodu so izšla tudi tuja liturgična dela. Pod vodsvom karnidala Lercara deluje pastoralni odsek italijanske škofoske konference, ki je pripravil osnutek Vodila za liturgično sodelovanje vernikov pri maši (Direktorij). Biblično-liturgično poslanstvo med bogoslovci in mladimi duhovniki vodi predvsem salezijanska revija »Catechesi«. V istem krogu so pripravili italijansko izdajo psalmov po napevih francoskega majstora Gélineauja, vendar so antifone večinoma samostojno prirejene; novo psalmodijo so Italijani navduševno sprejeli. Liturgični center sodeluje tudi z družbo sv. Cecilije za širjenje cerkvene glasbe. Na 60letnico motuproprija sv. Pija X o cerkveni glasbi se je 400 tečajnikov pripravljalo ob letošnjem narodnem liturgičnem tednu v Paderno del Grappa (Treviso), kjer so razpravljali o sodelovanju vernikov pri maši; profesorji liturgike pa so na posebnem tečaju govorili o poučnom delu maše (Paroisse et liturgie 1963, 5, 492).

Pojednostavljenje redovničke nošnje. Sa mnogo strana čuo se već glas kako je potrebno da se pojednostavni nošnja redovnika a još više redovnica. »Školske sestre naše Gospe« u Njemačkoj već su provele vrlo prikladno pojednostavljenje (Ibid.).

Umro Dr Stjepan Bakšić. Generalni vikar zagrebačke nadbiskupije i profesor bogoslovskog fakulteta u Zagrebu Dr Stjepan Bakšić umro je 7. kolovoza o. g. u podravskoj župi Budrovac za vrijeme dijeljenja sv. Krizme.

Umro Dr Juraj Pavić. Križevački kanonik i profesor bogoslovskog fakulteta u Zagrebu umro je 12. kolovoza o. g.